

Nr 191.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått, m. m.; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att dels antaga bilagda förslag till förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått, dels ock bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen därjämte hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. J. Beskow.

Förslag

till

förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

1 mom. I denna förordning förstås med

brännved: virke, som upphuggits för användning till bränsle;

småved: brännved i sågat och hugget skick, färdig till förbrukning för hushållsändamål;

löst mått: rymdinnehållet av virke, upplagt i trave, välda, hög eller annorledes, vid uppmätning utan frånräknande av vid upplägningen uppkomna tomrum;

travat mått: rymdinnehållet av virke i löst mått, då virket mätes, upplagt och ordnat genom travning eller stapling;

stjälpt mått: rymdinhållet av virke i löst mått, då virket mätes, utan ordning kastat eller vräkt i hög eller i mättings- eller transportredskap.

2 mom. Denna förordning äger icke avseende å brännved, som framställts av grenar, toppar, rötter, stubbar eller avfall.

2 §.

Vid försäljning i löst mått av brännved må myckenheten icke angivas i stjälpt mått, med mindre köpare det påfordrar.

Evad försäljning avser ved i travat eller i stjälpt mått, må vedens myckenhet icke angivas i andra enheter än kubikmeter och delar av kubikmeter; dock att vid försäljning av småved i travat mått myckenheten skall angivas i hektoliter och delar av hektoliter.

Avser försäljning småved, skall myckenheten angivas i vedens rymd vid uppmätning efter det veden sågats och huggits.

3 §.

Småved må icke försäljas i annan längd än en fjärdedels meter och annan brännved icke i andra längder än hela mångfalden av en fjärdedels meter, allt såvida icke köpare för särskilt fall påfordrar leverans av ved av angiven annan längd.

4 §.

Säljare, som överträder i 2 eller 3 § given bestämmelse, straffas med böter från och med tio till och med ettusen kronor, där ej gärningen är i allmänna strafflagen belagd med straff.

5 §.

Av böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfaller en tredjedel åklagaren och återstoden kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

6 §.

Vad ovan stadgas i 2 § samt i 4 § rörande straff för överträdelse av förstnämnda paragraf skall i tillämpliga delar äga giltighet jämväl i fråga om försäljning i löst mått av annat virke än brännved; dock icke där virket upphuggits huvudsakligen för förbrukning utom riket.

Vad ovan stadgas i 3 § angående längden å saluhållen småved samt i 4 § rörande straff för överträdelse av nämnda stadgande skall äga motsvarande tillämpning, då annat virke än brännved säljes färdigt till förbrukning såsom bränsle för hushållsändamål.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1927.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Beskow, anför efter gemensam beredning med cheferna för jordbruks- och handelsdepartementen:

Gällande bestämmelser om mått och vikt återfinnas huvudsakligen i förordningen i ämnet av den 9 oktober 1885 jämte därtill anslutna specialförfattningar och av mynt- och justeringsverket utfärdade tillämpningsbestämmelser. Nämda förordning, däri äro meddelade föreskrifter om måttenheter och mätningsredskap beträffande längd, yta, volym och vikt, innehåller dels bestämmelser av sådan natur, att de av ålder ansetts kräva riksdagens bifall, dels ock stadganden, som utfärdas av Kungl. Maj:t ensam.

Med skrivelse den 26 juni 1918 ingav mynt- och justeringsverket till finansdepartementet förslag till nya författningar angående mått och vikt, vilka förslag i flera avseenden inneburo en genomgripande förändring av den gällande lagstiftningen på området. Mera av formella grunder föreslogs därvid först en uppdelning av bestämmelserna i berörda hänseende på tre särskilda författningar, av vilka en skulle beslutas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt, en utfärdas av Kungl. Maj:t och den tredje beslutas av mynt- och justeringsverket. I samband med denna uppdelning föreslogs emellertid, att gränserna för Kungl. Maj:ts och myntverkets befogenhet skulle utvidgas. Därjämte inneburo förslagen inom ramen för det område, som regleras av förenämnda förordning, ett flertal sakliga ändringar, delvis av stor praktisk betydelse. Mest framträdande i förslagen var emellertid den utvidgning, desamma innefattade, till områden, som för närvarande icke finnas behandlade i svensk lagstiftning, nämligen framför allt dels fastställande av definitioner å och storleken av måttenheter för ett flertal olika slag av elektriska, dynamiska och optiska mätningar, dels ock kontroll över mätapparater för leverans av gas, vatten och elektricitet. Därjämte förordades samtliga — alltså även redan lagfästa — måttenheters sammanförande till ett enhetligt system, baserat på vetenskapliga grunder («meter-ton-sekund-systemet»). I de delar, i vilka förslagen sålunda inneburo en nyreglering, byggde de huvudsakligen på i Frankrike framlagda lagstiftningsförslag.

Över mynt- och justeringsverkets berörda förslag inhämtades yttranden från ett flertal myndigheter och enskilda sammanslutningar. I ett stort antal

av de i anledning härav inkomna yttranden hemställdes, att förslagen måtte underkastas en överarbetning av vetenskapsmän och teknici samt även av representanter för handeln. Sedan myntverket — som i anledning av yttrandenas innehåll självt verkställt en revision i vissa avseenden av de tidigare förslagen — med åberopande av vad sålunda förekommit hemställt hos Kungl. Maj:t om att verket för överarbetning av förslagen måtte erhålla biträde av sakkunniga personer, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 24 februari 1922 åt myntverket att verkställa den överarbetning av ifrågasvarande förslag, som kunde föranledas av över desamma avgivna yttranden eller eljest ansåges erforderlig. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades samma dag sakkunniga personer, med vilka verket skulle i ärendet överlägga.

Samtidigt med mynt- och justeringsverkets förslag förelåg ett på annan väg framkommet författningsutkast, berörande viss del av de ämnen, som behandlats av myntverket. Sedan vid internationell kongress år 1908 i London för elektriska enheter och elektriska normalmått, vid vilken konferens Sverige var representerat av professorn S. Arrhenius, fattats beslut bland annat om vissa vetenskapligt bestämda elektriska grundenheter och om s. k. internationella enheter, som skulle representera de förra enheterna och tillräckligt överensstämma med dem för att kunna antagas som grund för elektriska mätningar och för lagstiftning, ingavs nämligen av professor Arrhenius förslag, att Kungl. Maj:t måtte uti kommande lag eller stadga angående elektriska anläggningar intaga närmare angivna bestämmelser i enlighet med besluten på sagda samt tidigare hållna elektriska kongresser. Över detta förslag inhämtades yttrande från kommerskollegium, som den 6 april 1916 med förord överlämnade ett av kollegii elektriska inspektörer upprättat förslag till lag om elektriska måttenheter. Efter det ytterligare utlåtanden i frågan inhämtats, överlämnades handlingarna i ärendet till myntverket för att tagas i övervägande vid fullgörandet av förberörda överarbetningsuppdrag.

Av min företrädare i ämbetet yttrades vid behandling i statsrådet den 14 mars 1922 av förslag till Kungl. Maj:ts proposition (nr 175) angående viss ändring i gällande bestämmelser om vägar, att visserligen med hänsyn till ämnets omfattning proposition till riksdagen i anledning av myntverkets förslag syntes icke kunna medhinnas till nämnda års riksdag, men att avsikten vore, att frågan skulle föreläggas riksdagen snarast möjligt efter det ärendet blivit slutligen berett.

Emellertid har, sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 24 november 1922 förklarat, att myntverkets berörda uppdrag skulle upphöra senast den 28 februari 1923, myntverket i skrivelse den 26 i sistnämnda månad anmält, att uppdraget icke kunnat slutföras, samt därvid överlämnat handlingarna i ärendet ävensom i vissa avseenden reviderat korrektorexemplar av myntverkets tidigare förslag samt yttrande i speciella punkter av de tillkallade sakkunniga.

Med det läge, vari ärendet salunda befann sig, var det uppenbart, att proposition i ämnet icke kunde föreläggas 1923 års riksdag. I stället igångsattes inom finansdepartementet med biträde av enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallad sakkunnig arbete i och för slutförande av överarbetningen av myntverkets förslag samt beredning av omförmälda förslag till lag om elektriska mättenheter. Avsikten var därvid, att frågan skulle kunna i hela sin vidd föreläggas innevarande års riksdag. Vid nämnda arbete visade sig emellertid ytterligare utredning erforderlig i olika avseenden, framför allt angående internationella förhållanden. Det uttröntes därvid, att på ett antal punkter enhetlighet icke råder i uppfattningen mellan de större kulturländerna, utan att åsikterna gå isär om den vetenskapliga grundval, varpå ett enhetligt system, omfattande enheter för alla slags mätningar, bör uppbyggas. De franska förslag, vilka, såsom förut nämnts, lågo till grund för myntverkets ursprungliga förslag, hava visserligen, ehuru först efter väsentliga ändringar, lett till lagstiftning i Frankrike, men i övrigt har det franska systemet endast i ett par mindre stater blivit genomfört. På flera håll hava i stället anförts starka tvivel på att principerna för den franska lagstiftningen i alla punkter vore sådana, att de kunde tänkas få internationellt erkännande. Ej heller besluten på omförmälda konferens i London hava hittills mera allmänt lett till lagstiftning i olika länder.

Mätt- och viktlagstiftningens historia i vårt land visar, att man på detta område tidigare ansett sig böra framgå med varsamhet och först sedan en nyhet mera allmänt genomförts i utlandet införliva den med svensk rätt. Vid nyss angivna förhållanden synes mig en liknande försiktighet vara att förorda i fråga om de väsentliga nyheter, som innehållas i myntverkets förslag. Liknande synpunkter hava framförts i åtskilliga av de över myntverkets förslag avgivna yttrandena. På många håll har därjämte yrkats en genomgående omarbetning av förslagen, förbunden med prövning av den vetenskapliga grundvalen för den franska lagstiftningen. Det praktiska behovet av ett lagfästade av de nya mättenheterna lärer för övrigt icke vara så överhängande, att icke med frågans avgörande kan anstå, till dess större klarhet vunnits om dess internationella läge och förutsättningarna i övrigt för dess lösning, något som torde vara att vänta inom icke alltför lång tid. Vad särskilt angår den föreslagna kontrollen över gas-, vatten- och elektricitetsmätare, skulle en dylik kontroll icke kunna anordnas utan sådana kostnader för ena eller andra parten, som näppeligen för närvarande kunna anses bevingade av läget och utvecklingen på området.

På nu anförda skäl har jag ansett, att med genomförande av myntverkets förslag, i vad angår sådan utvidgning av lagstiftningen till nya områden, varom nyss nämnts, bör tills vidare anstå. Vid sådant förhållande har jag funnit, att jämväl den omfattande förändring av lagstiftningens uppdelning på författningar av olika natur, som innehålles i myntverkets förslag, lämpligen bör uppskjutas, liksom även den genomgående revisionen i sak av det redan för närvarande reglerade området.

Emellertid föreligga vissa speciella frågor, vilka synas vara av beskaffenhet att icke kunna undanskjutas, till dess att en sådan nyreglering kan komma till stånd, och beträffande vilka alltså enligt mitt förmenande förslag böra, i den mån riksdagens medverkan erfordras, föreläggas innevarande års riksdag. Vad nu anförts gäller framför allt frågan om ordnande av vedhandeln. Visserligen torde därjämte i vissa särskilda, av nämnda fråga oberoende punkter ändring i 1885 års förordning om mått och vikt icke lämpligen kunna uppskjutas, men i dessa punkter synes Kungl. Maj:t kunna meddela erforderliga bestämmelser. Jag anhåller alltså att nu få anmäla frågan om föreläggande av proposition till riksdagen med förslag allenast i nyss åsyftade, speciella hänseende.

Ordnande av
handeln med
brännved och
annat virke

Erfarenheten om de omständigheter, vilka göra en reglering i någon form i fråga om handeln med ved, avsedd till bränsle — i det följande benämnd brännved — i hög grad önskvärd, är så allmän, att jag icke lärer behöva mycket uppehålla mig vid desamma. Jag vill endast erinra om *att* under den gemensamma beteckningen »famn» innefattas ett mycket stort antal olika mått av vitt skild storlek, *att* i handeln förekomma ett flertal längder så väl å den osågade veden — kastveden — som å veden i sågat och hugget skick — vilken ved lämpligen synes kunna kallas småved — utan att i allmänhet skillnad göres beträffande olika vedlängder, *att* i mycket stor utsträckning förekommer, att ved säljes efter säck eller annan enhet, vars storlek är helt obestämd och i praktiken i stor utsträckning varierar, *samt att*, även då metersystemets enheter användas, med viss måttenhet, exempelvis en kubikmeter, ved menas än den myckenhet ved, som, uppmätt i ohugget skick, upptager en rymd av en kubikmeter, än den vedmängd, som vid uppmätning av veden i travat skick, sedan den sågats och huggits, upptager samma rymd, och än den myckenhet ved, som, då den utan travning eller annan ordning stjälpes eller eljest kastas i ett kubikmetermått (*stjälpt mått*), fyller detta, därvid myckenheten ved i fast mått, d. v. s. med frånräknande av tomrum, i de tre särskilda fallen är helt olika.

Gällande be-
stämmelser.

Frågan om ordnande av vedhandeln gäller vid nu angivna förhållanden närmast spörsmålet om åstadkommande av reda beträffande de vid sådan handel använda måttenheterna och de vid vedens uppmätning nyttjade redskapen. I dessa avseenden finnas för närvarande icke andra bestämmelser än följande. Enligt 1885 års förordning om mått och vikt få vid handel eller eljest, då varor skola avlämnas eller mottagas efter mått eller vikt, icke — utom i visst undantagsfall — nyttjas andra redskap för mätning eller vägning än sådana, som blivit i vederbörlig ordning justerade. Endast redskap för mätning enligt metersystemet kunna bliva justerade — även här dock med visst undantag, vartill jag återkommer i det följande. I fråga om mått för uppmätning av ved föreskrives i 19 § av nämnda förordning, att för sådan mätning må justeras särskilda vedmått, nämligen ramar med

1 meters längd och 1 meters höjd, med 2 meters längd och 1 meters höjd samt med 2.5 meters längd och 1.6 meters höjd. Redskap av dylik beskaffenhet medgiva ju endast mätning av ett ytmått, och kubikinnehållet av den däri uppmätta veden blir följaktligen olika, allt efter vedens längd; det är alltså tydligen endast då veden har en längd av jämnt 1 meter eller mångfalden därav, som mätning i ramar av den angivna storleken ger till resultat en rymd av hela kubikmeter. Då, såsom nyss antytts, ett flertal andra längder å veden än 1 meter användas i handeln, medgavs under kristiden för viss begränsad tid, att jämväl ramar av andra mått än de nyssnämnda finge justeras, nämligen sådana, att vid uppmätning däri av ved av vissa andra längder än 1 meter erhöles en myckenhet, utgörande hela kubikmeter. Dessa bestämmelser äro emellertid numera icke längre gällande. — Vid sidan av justerade mätningsredskap kunna enligt 1885 års förordning finnas s. k. förvarings- och transportredskap. Möjlighet finnes nämligen att få redskap, vilka icke äro av sådan beskaffenhet, att de kunna justeras, uppmätta av myntverket eller justerare. Efter sådan uppmätning, vilken icke sker med samma noggrannhet, som är föreskriven ifråga om mätningsredskap, förses redskapet med stämplor, som beteckna, att undersökning skett, och angiva den befunna rymden och vilka i övrigt äro av samma utseende som de stämplor, vilka äsättas vid justering av mätningsredskap. Dylika redskap få icke vid handel användas för mätning och vägning i teknisk mening, och de äga icke laga vitsord. Förutsättning för att uppmätning av förvarings- och transportredskap skall kunna få ske är enligt 1885 års förordning, att redskapet till sin form skall tydligt skilja sig från mätningsredskap samt att rymden skall kunna uppmätas med vatten. I båda dessa avseenden gjordes emellertid genom kungörelse den 3 juni 1921 (nr 311) undantag beträffande vissa för transport av ved avsedda transportkärl. I nämnda kungörelse stadgas nämligen, att för transport av ved avsedda rektangulära transportkärl av beskaffenhet att icke kunna såsom målkärl justeras eller nyttjas må, utan hinder av att deras form icke tydligt skiljer sig från formen för målkärl eller att de äro så inrättade, att de icke kunna uppmätas med vatten, tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorledes bestämmer, av justerare uppmätas och stämplas, därvid rymden må å kärnen utsättas i kubikmeter.

Jämväl i visst annat avseende har beträffande trävarurörelse undantag gjorts från de allmänna bestämmelserna. I överensstämmelse med ett riksdagens beslut har nämligen år 1914 till 54 § i 1885 års förordning gjorts ett tillägg av innehåll, att vid virkeshandel och trävarurörelse tillsvidare må användas mätningsredskap, som äro justerade efter annat måttssystem än det metriska, i enlighet med vad därom vore särskilt stadgat. Sådant stadgande har meddelats beträffande de danska och engelska, på fot grundade mått-systemen.

De sålunda återgivna bestämmelserna hade emellertid visat sig icke på något sätt vara tillfyllest för åstadkommande av reda inom och kontroll

över handeln med ved. För åstadkommande av bättre förhållanden härutinnan förelade Kungl. Maj:t år 1918 riksdagen proposition (nr 152) med förslag till förordning angående längden å saluhållen ved. I överensstämmelse med tillstyrkande utlåtanden från ett flertal myndigheter, däribland domänstyrelsen, som inhämtat yttrande från överjägmästarna inom riket, föreslogs i sagda proposition ett stadgande av innehåll, att, då försäljning av ved, som icke framställts av grenar, rötter, stubbar eller sågavfall, skedde efter mått av viss längd och höjd, veden, därest icke annorlunda avtalats, skulle hava en längd av 1 meter eller genom sågning vara delad så, att den hade en längd av $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{5}$ meter. Överträdelse av sålunda givna bestämmelse skulle straffas med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor, där ej gärningen vore i allmänna strafflagen belagd med straff.

Till stöd för detta förslag anförde föredragande departementschefen i huvudsak följande. Ett ordnande av vedmättningsfrågan syntes vara en trängande nödvändighet. Den otaliga mängden olika »famnar» hade i hög grad försvärat uppgörelser för köp och försäljning av ved samt givit anledning till missförstånd och förvecklingar till nackdel ej blott för skogsägarna och dem, som yrkesmässigt handlade med ved, utan även för den stora allmänheten. Det avsedda ändamålet syntes lättast kunna vinnas genom en allmän föreskrift, att veden skulle hava viss bestämd längd. Den förebragta utredningen syntes tydligt ådagalägga, att för kastved en längd av en meter vore lämpligast. De praktiska olägenheter, som möjligen kunde åberopas som skäl mot en sådan längd, syntes vara av ganska ringa betydelse gent emot de avsevärda fördelar, som skulle vinnas därigenom att vedmåtts ytmått omedelbart angåve siffran å motsvarande rymdmått. De ifrågasatta åtgärderna borde emellertid icke begränsas till att gälla endast kastveden utan utsträckas till att avse även sådan ved, som sågades i kortare längder.

Riksdags-
skrivelse
år 1918.

Omförmälda förslag vann emellertid icke riksdagens bifall. I sin skrivelse (nr 369) i anledning av propositionen anförde riksdagen, att riksdagen väl funne förslagets syfte beaktansvärt och hölle före, att bestämmelser i förslagets riktning vore av behovet oundgängligen påkallade, men att det förefölle riksdagen, som om det med förslaget avsedda ändamålet ej skulle uppnås genom de föreslagna bestämmelserna. På vissa närmare angivna skäl förklarade sig riksdagen anse, att endast ett samtidigt stadgande, att kubikmetern skulle användas som enhet vid all handel med brännved, skulle kunna bringa reda i rådande virrvarr på området. Efter att hava hänvisat till olika uttalanden i samma riktning och anført, att önskemålen inom skogskretsar om sakens ordnande i den förordade riktningen syntes vara sällsynt enhälliga, fortsatte riksdagen:

»Stadgandet om kubikmetern som rymdenhet vid vedförsäljning borde vidare, enligt vad av sakkunnig uppgivits, endast gälla, om veden är så travad, att rymden kan utrönas genom mätning av travens höjd och bredd samt vedlängden, d. v. s. mätning i s. k. *löst mått*. Den föreslagna be-

stämmelsen, att stadgandet gäller vedförsäljning 'efter mått av viss längd och höjd', synes nämligen jämväl inbegripa till exempel den på vissa trakter brukliga försäljningen i 'klipp' eller 'res' av 1 meters höjd och 3 meters vedlängd. Volymbestämning torde i dylikt fall vara omöjlig, innan veden hopkörts, varjämte en-meters vedlängd är absolut olämplig. Vidare skulle, så snart ej särskilt avtal träffats mellan kontrahenterna, nu föreslagen formulering sålunda hindra handel med dylik ved, liksom också med den av bränslekommissionen i stor utsträckning använda 3-metersveden, upplagd och uppmätt i vältor. Mångfalder av meter och halva meter synas riksdagen under alla förhållanden böra tillåtas.

Undantag från hållande av vissa bestämda vedlängder har föreslagits bland annat för av sågavfall framställd ved. Från sakkunnigt håll har man ansett samma medgivande böra lämnas även för ved av skogsavfall, t. ex. av s. k. lumphugg, som för röta eller andra fel avskures å timmer, tills frisk ved anträffas. Att här kapa på vissa längder komme nämligen endast att medföra onödiga förluster. Detta förhållande gällde även t. ex. justerändrar vid propskapning m. m., och syntes lämplig formulering nås, om ordet 'sågavfall' utbyttes mot endast 'avfall'. Ordet 'sågning' borde vidare lämpligen ersättas med 'kapning', då många andra delningsverktyg än såg vore användbara.

Det nu föreliggande förslaget avser endast ved till bränsle. Det torde visserligen kunna ifrågasättas, att likartade bestämmelser böra genomföras även för andra virkessortiment, men har riksdagen nu ej ansett sig böra framställa förslag i sådan riktning, i synnerhet som olägenheterna för den stora allmänheten här äro mindre framträdande.»

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde riksdagen i sin skrivelse, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, om och i vilken omfattning kubikmetermättet skulle kunna läggas till grund vid försäljning av brännved, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utan samband med den av riksdagen sålunda framställda begäran om utredning har från Kungl. Maj:ts sida visst initiativ tagits i förevarande fråga. Genom beslut den 20 februari 1920 bemyndigade nämligen Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla en sakkunnig person för att inom nämnda departement verkställa vissa förberedande utredningar rörande förhållandena inom detaljhandeln med ved samt avgiva de förslag, vartill utredningarna kunde föranleda. Uppdraget skulle fullgöras i enlighet med de av föredragande departementschefen vid ärendets behandling i statsrådet angivna riktlinjer, och yttrade dåvarande chefen för finansdepartementet i sådant hänseende i huvudsak följande:

»Att förhållandena inom detaljhandeln med ved för närvarande äro i hög grad otillfredsställande, därom torde, åtminstone inom konsumentkretsar, icke råda mer än en mening. Veden säljes ju ofta säckvis, därvid priset

*Departements-
chefsyt-
tande den 20
februari 1920.*

beräknas per säck, men då inga som helst bestämmelser finnas vare sig rörande säckarnas storlek eller rörande vedens längd o. d., är det, såsom ju också de av ingenjören Bergman verkställda kontrollmätningarna giva vid handen, uppenbart, att högst betydande variationer måste komma att föreligga mellan de vedkvantiteter, som i det ena och det andra fallet erhållas vid inköp av en säck ved. Såväl i dagspressen som eljest hava också klagomål oupphörligen framförts över att vid inköp av ved i säckar konsumenterna icke erhållit full valuta för den erlagda betalningen antingen därigenom att för små säckar kommit till användning eller därigenom att säckarna icke varit ordentligt fyllda.

Under sådana omständigheter och då under krisåren bränsleutgifterna kommit att intaga en allt mer framträdande plats i den enskildes hushållsbudget, måste det enligt min mening anses synnerligen önskvärt, att en sakkunnig och opartisk undersökning av förhållandena inom detaljhandeln med ved snarast möjligt kommer till stånd, ägnad att i fall av behov läggas till grund för normerande bestämmelser i ämnet. En dylik undersökning, vilken tills vidare synes mig böra givas mera förberedande natur, torde böra inledas med kontroll- och provmätningar för att få uttrönt, i vad mån undermål vid vedförsäljning mera allmänt förekommer, och i övrigt främst inriktas på utfinnandet av de lämpligaste anordningar, som i lagstiftningsväg kunna träffas till konsumenternas skyddande mot här förut berörda missförhållanden. I sådant avseende torde bl. a. böra tagas under övervägande, huruvida föreskrifter må kunna utfärdas rörande viss storlek å de säckar, i vilka veden levereras, rörande längden å den hushållsved, som föres i handeln, rörande tillhandahållandet av kontrollmått o. d. Vid undersökningen torde emellertid också de bränsleekonomiska synpunkterna böra skänkas vederbörligt beaktande. Sålunda lärer böra undersökas, vilken vedlängd, som i hushållsbruk kan anses giva den bästa värmeeffekten, ävensom det utbyte av en viss mängd kastved, som erhålles vid uppsägning i olika längder. I övrigt torde det få ankomma på chefen för finansdepartementet att för utredningen meddela de närmare direktiv, som kunna befinnas erforderliga.»

I anledning av nämnda bemyndigande tillkallades ingenjören Gustaf Bergman såsom sakkunnig, och har Bergman efter verkställd utredning avgivit ett betänkande i frågan, vilket sedermera överlämnats till ingenjörsvetenskapsakademien. Betänkandet har av akademien lagts till grund för fortsatta undersökningar samt tagits i betraktande vid avgivande av det yttrande i frågan, som jag torde få i det följande återgiva.

Den av 1918 års riksdag begärda utredningen uppdrogs åt de för anordnande av skogsavverkningsstatistik och taxering av Sveriges samtliga skogar tillkallade sakkunniga (*skogstaxeringsakkunniga*), och dessa sakkunniga hava den 16 januari 1924 till chefen för jordbruksdepartementet ingivit betänkande med utredning och förslag i ämnet. Denna utredning har sedermera på grund av det nära samband, frågan äger dels med det på handläggning inom finansdepartementet beroende ärendet angående helt ny lagstiftning angående mått och vikt, dels ock med åtskilliga av de föreslagna åtgärdernas genomförande föranledda ändringar i gällande förordning om mått och vikt, överlämnats till behandling inom sistnämnda departement.

I sitt berörda betänkande — vilket torde få såsom bilaga (bil. A) fogas vid dagens statsrådsprotokoll — hava de sakkunniga såsom en sammanfattning av vad i betänkandet anförts tillstyrkt lagstiftning, omfattande följande huvudpunkter, nämligen:

1) Då virke, avsett för förbrukning inom landet, skall avlämnas eller mottagas efter mätning i löst mått, skall mängden angivas i kubikmeter. Avser leveransen travad och färdighuggen småved, bör dock hektolitermättet utgöra måttenhet.

2) Om utförd mätning av brännved skett i s. k. stjälpmt mått, skall detta särskilt angivas, varför vid saknad av dylik uppgift skall anses, att veden varit travad.

3) Därest icke annorlunda avtalats, skall till bränsle färdighuggen småved hava en längd av $\frac{1}{4}$ meter samt kastved en längd, utgörande hela mångfalder av $\frac{1}{4}$ meter. Detta stadgande bör dock icke gälla ved, som framställts av grenar, rötter, stubbar eller avfallsvirke.

4) Behövliga ramar för mätning av $\frac{1}{4}$ meters småved i hektoliter böra få justeras samt möjligen också sådana ramar, som giva 1 kubikmeter vid mätning av $\frac{3}{4}$ meters kastved. Förutom hektoliterram bör något enklare transportredskap i form av säck eller dylikt få godkännas som hektolitermått vid leverans av travad småved.

De sakkunniga hava vidare anført, att i fråga om stadgande av viss längd å brännved en övergångstid, ej understigande tre år, måste anses nödig, medan stadgande om obligatorisk användning av kubikmetermättet syntes kunna utan olägenhet träda i kraft inom avsevärt kortare tid.

Beträffande de skäl, som av de sakkunniga anförts till stöd för deras berörda förslag, tillåter jag mig att, i den mån desamma icke i det följande komma att återgivas, hänvisa till omförmälda bilaga till protokollet.

Jag torde i detta sammanhang jämväl få anmäla en av Stockholms vedhandlareförening ingiven framställning av innehåll, att ved från viss tidpunkt skulle få säljas endast i längder av 1 meter, och att beteckningen famn skulle bortfalla samt kubikmetermättet bliva det enda giltiga vid uppmätning av ved. Eventuellt har hemställts om utfärdande av lagbestämelse allenast därom att all ved skall säljas per kubikmeter.

Framställning från Stockholms vedhandlareförening.

Över skogstaxeringssakkunnigas berörda förslag ävensom över Stockholms vedhandlareförenings omförmälda framställning hava utlåtanden inhämtats från mynt- och justeringsverket, kommerskollegium, domänstyrelsen och ingenjörsvetenskapsakademien. Därjämte hava Sveriges skogsägareförbund, Svenska skogsvårdsföreningen, Stockholms vedhandlareförening och i övrigt vedhandlareorganisationer och enskilda vedhandlare i de olika delarna av riket beretts tillfälle att avgiva yttrande i ärendet.

Avgivna utlåtanden.

Vidare har assistenten vid Tekniska högskolan, civilingenjören Nils V.

Erlandsson, i egenskap av specialist å förbränningstekniska utredningar och bland annat för sådant ändamål ofta anlitad av statliga och kommunala myndigheter, erhållit tillfälle att yttra sig över de sakkunnigas förslag.

Mynt- och
justerings-
verket.

Mynt- och justeringsverket hänvisar i sitt utlåtande till ett av verket afgivet tillstyrkande yttrande i fråga om 1918 års förslag och förklarar, att verket intet har att erinra mot de sakkunnigas förslag, i vad det avser fastställande av längden å saluhållen ved ävensom särskilt angivande av brännved i s. k. stjälpt mått. Verket förklarar sig däremot icke kunna instämma med de sakkunniga därom att ett säckmått av ett eller annat slag skulle få godkännas och stämplas som hektolitermått och som transportkärl för småved. Till vad myntverket anført i sistnämnda del ävensom rörande de ändringar i 1885 års förordning, som enligt myntverket skulle förändras av bifall till de sakkunnigas förslag, samt angående särskilda specialbestämmelser anhåller jag att få återkomma i det följande.

Kommers-
kollegium.

Kommerskollegium anför i sitt yttrande, att kollegium, som alltsedan år 1881 i sin officiella statistik använt kubikmeter såsom måttenhet för ved, kunde vitsorda de för en ordnad och lojal vedhandel kännbara olägenheter, som alltjämt vore förenade med de i ärendet påtalade, i allmänhet tillämpade olika metoderna beträffande varans mätning. Av den sålunda rådande förvirringen i vedhandeln hade ock kommerskollegium fått särskild erfarenhet under sitt arbete med de av Kungl. Maj:t påbjudna vedinventeringarna åren 1916—1918. För sin del ville kommerskollegium framhålla såsom angeläget, att, till undanröjande av de rådande missförhållandena å förevarande område, genom en fullständig lagstiftning tydliga och effektiva föreskrifter åstadkommes. Beträffande dessa föreskrifters innehåll anslöte sig kommerskollegium till de huvudpunkter, som av de sakkunniga angivits i sammanfattningen av deras yttrande i ärendet.

Domän-
styrelsen.

Domänstyrelsen har i sitt utlåtande erinrat om att styrelsen år 1917 föreslagit, att brännved måtte vid all handel vara av en längd av 1 meter eller två, tre, fyra eller fem delar av 1 meter samt mätas i kubikmeter löst mått. Därjämte har domänstyrelsen anført, att styrelsen genom cirkulär till vederbörande överjägmästare och jägmästare år 1919 föreskrivit, att vid virkesinmätning från de under deras förvaltning stående skogarna brännved skulle kapas i längd av hela decimeter och försäljas i kubikmeter löst mått samt att pappersved, som såldes i löst mått, skulle inmätas i metermått.

Styrelsen fortsätter därefter:

»De nu omförmälda, av styrelsen vidtagna åtgärderna hava givetvis medfört en viss enhetlighet i fråga om upphuggning och inmätning av särskilt brännved å de under styrelsens förvaltning stående allmänna skogarna. I stort sett torde emellertid förhållandena i förevarande avseende alltjämt böra betecknas såsom i hög grad otillfredsställande och kravet på genomförandet av en viss standardisering sålunda vara fullt befogat. Ehuru en lagstift-

ning på förevarande område under en viss övergångstid lärer komma att på sina håll mötas av betänksamhet, är styrelsen likväl övertygad om önskvärdheten av att sådan lagstiftning kommer till stånd, enär endast härigenom ordning och enhetlighet till nytta för såväl säljare som köpare för framtiden kan åvägabringas.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle, där icke annorlunda avtalats, den allttjämt i stor utsträckning brukliga vedlängden av 6 kvarter eller omkring 9 decimeter avföras ur handeln. Ehuru under krigsåren genom domänstyrelsens och bränslekommissionens åtgöranden 1-metersveden var allmänt införd, har sedermera en tendens till återgång till 9-decimetersved gjort sig gällande, och hava prisen å en kubikmeter av 9-decimetersved i vissa fall varit högre än å en kubikmeter av 1-metersved, vilket torde ha sin förklaring bland annat däri, att upphuggning av 9-decimetersved och uppdelning av densamma i för eldstäder i allmänhet lämpliga mått drager något mindre kostnader än upphuggning och uppdelning av 1-metersved. Trots denna omständighet anser sig styrelsen böra tillstyrka de sakkunnigas förslag med hänsyn till de övervägande fördelar samt den ordning och reda på förevarande område, som synas stå att vinna med ett genomförande därav.»

På grund av vad sålunda anförts har domänstyrelsen uttalat sin avslutning till de sakkunnigas förslag och tillstyrkt, att detsamma måtte läggas till grund för snar lagstiftning.

Ingenjörsvetenskapsakademien anför i sitt utlåtande — efter att hava erinrat om att det behov av standardisering av vedmåtten, som påpekats av Stockholms vedhandlareförening, vilken i detta sammanhang representerade mellanhandsintresset, ytterligare understrukits av förutnämnda sakkunniga, vilka kunde anses representera skogsbrukaren-producenten — i huvudsak följande:

Ingenjörsvetenskapsakademien.

»För sin del kan ingenjörsvetenskapsakademien — vad den vedförbrukande allmänhetens intresse beträffar — kraftigt vitsorda, särskilt med stöd av de undersökningar, som under åren 1920 och 1921 på offentligt uppdrag utfördes av ingenjören Gustaf Bergman, att ett verkligt behov föreligger av ett statligt ingripande för reglering av vedförsäljningen i angivet avseende. Vid nämnda undersökningar visade det sig, att rymdinhållet av det i Stockholm för detaljhandel med sågad och huggen ved vanligen använda måttet en 'säck' vid 36 uppmätta säckar varierade mellan 0.63 och 0.98 hektoliter med medeltalet omkring 0.8 hektoliter. Detta förhållande är otvivelaktigt till förfång för köparen, som i allmänhet torde vara av den uppfattningen, att måttet ifråga rymmer en hektoliter eller åtminstone, att alla säckar rymma samma vedmängd. Det visade sig vidare, att en mycket stor del av variationen i måttet härrörde från variationer i vedens längd, beroende dels på att den ursprungliga famnveden från början var av varierande längd, (89 och 100 centimeter) dels på att denna ved sågats i olika långa delar.»

Akademien behandlar härefter frågan om åstadkommande av ett lämpligt mått för uppmätning av mindre kvantiteter sågad och huggen ved, i vilket avseende jag anhåller att senare få återkomma till akademiens yttrande, och anför vidare, att en viktig förutsättning för användbarheten av ett sådant vedmått emellertid vore, att vedens längd vore fullt likformig. Det vore

nämligen ogörligt att för olika lång ved använda mått av olika omkrets, emedan detta dels sannolikt skulle orsaka förväxlingar i vedgården, dels göra den åsyftade kontrollmöjligheten illusorisk. Akademien fortsätter härefter:

»En lagstiftning, som syftar till en standardisering av vedmåtten, måste alltså först fastställa en standardlängd för veden. Är denna bestämd, möta sedan inga svårigheter att fastställa ett enhetligt rymdmått.

Det enda sättet att erhålla småved — sågad och huggen ved — av enhetlig längd synes vara att fastställa en enda längd för den ursprungliga veden, kastveden. Dennas längd bör då lämpligen sättas till 1 meter, varigenom småvedens längd nästan automatiskt blir fjärdedelen härav eller 25 centimeter, vilken längd är synnerligen lämplig för eldning i vanliga kokspisar, i det den torde giva minimum av vedkostnad. Genom att använda ännu kortare ved kan man visserligen enligt akademiens undersökningar minska åtgången av ved, men ej så mycket att denna minskning uppväger ökningen i kostnad för det ökade beredningsarbetet. Även för eldning i kakelugnar lämpar sig 25 centimeters ved förträffligt.

Skulle det ur skogsteknisk synpunkt synas nödvändigt, att även en kortare kastvedslängd bleve tillåten, bör denna fastställas till 75 centimeter, vilket tal är en jämn multipel av 25 centimeter. Synnerligen olämplig ur ovan anförda synpunkter är den nu ofta använda längden av 6 kvarter (89 centimeter).

En standardisering av nu angivet slag möjliggör också fastställandet av kubikmetern och hektolitern såsom enda lagliga mått för ved, en åtgärd som akademien anser synnerligen påkallad.»

Akademien har slutligen förklarat sig på nu angivna grunder tillstyrka, att föreskrift utfärdades om att ved för hushållsändamål icke finge försäljas i andra längder än, vad beträffade kastved, 1 meter eller 75 centimeter och, vad beträffade sågad och huggen ved, 25 centimeter. I fråga om rymdmått vid försäljning av ved har akademien förklarat sig i huvudsak tillstyrka det av de sakkunniga framlagda förslaget.

I detta sammanhang torde här böra nämnas, att ingenjören Erlandsson i avgivet utlåtande förklarat, att vid av honom gjorda eldningar framgått, att småved i längder av $\frac{1}{4}$ meter lämnat bättre ekonomiskt utbyte än ved i större längder. Att ett än bättre ekonomiskt eldningsresultat skulle medelst kortare ved kunna ernås i vissa eldstäder, hade ådagalagts, men bleve kostnaden för eldningen därför icke mindre, då den kortare vedens högre pris till fullo uppvägs det bättre utnyttjandet av bränslet. Ved om $\frac{1}{4}$ meters längd vore alltså den ur bränsleekonomisk synpunkt mest lämpliga vedsorten. Skulle denna vedlängd bliva antagen som standard, torde med det snaraste alla konstruktörer av eldstäder komma att anordna desamma för denna längd, något som skulle komma att lämna en stor vinst för allmänheten. För eldning i pannor lämnade kastved i längder om $1\frac{1}{2}$ meter det bästa resultatet.

Sveriges skogs-
ägareförbund
m. fl. för-
eningar.

Sveriges skogsägareförbund har i avgivet yttrande vitsordat, att den redogörelse för rådande, föga tillfredsställande förhållanden på vedmarknaden, som lämnats av de sakkunniga, vore riktig, och att det föreläge ett behov av införande av en bättre ordning å detta område. Förbundet har emellertid vidare anført, att förbundet icke vore fullt övertygat om att lag-

stiftningsåtgärder vore det enda eller bästa medlet för åstadkommande av sådan bättre ordning. Därest emellertid lagstiftningsvägen ansåges böra beträddas, ville förbundet uttala, att de grunder för en författning i ämnet, som av de sakkunniga föreslagits, vore klokt avvägda och låte sig praktiskt tillämpas utan olägenheter. Förbundet hade dock velat understryka, vad de sakkunniga framhållit därom att beträffande pappersved mätning i kubikmeter borde vara obligatorisk endast vid mätning i löst mått; vid mätning i fast mått borde jämväl andra mättenheter vara tillåtna.

Skogsägareförbundet har tillika förklarat, att då frågan jämväl berörde de intressen, som representerades av Svenska trävaruexportföreningen, Svenska cellulosa-föreningen och Svenska trämasseföreningen, förbundet före avfattandet av sitt nyss återgivna uttalande inhämtat sagda föreningars mening.

Styrelsen för Svenska skogsvårdsföreningen — vilken förening redan år 1918 vid årsmöte fattat en resolution av innehåll, att föreningen uttalade sig för enhetliga, på metersystemet grundade mätningsmetoder för rundvirke — har nu i avgivet yttrande anført, att styrelsen funne, att en lagstiftning i angivet syfte skulle vara synnerligen lämplig och bringa reda i handeln med vissa virkesprodukter, främst kastveden. Särskilt beträffande denna rådde vid försäljning fullständigt kaotiska förhållanden. Att erhålla någon större förbättring i dessa utan en lagstiftning i frågan torde få anses som fullständigt uteslutet. Styrelsen vore därför beredd att på det livligaste tillstyrka förslaget som grund för lagstiftning i ämnet.

Svenska
skogsvårds-
föreningens
styrelse.

Stockholms vedhandlareförening har i avgivet yttrande förklarat, att föreningen på det livligaste ville instämma i de sakkunnigas förslag. Därjämte har föreningen i fråga om storleken av målkärl för mätning av ved i stälpt mått uttryckt visst önskemål, och torde jag få återkomma därtill i det följande.

Stockholms
vedhandlare-
förening.

Göteborgs kol- och koksdetaljörers förening har efter sammanträde med medlemmar i föreningen gjort ett uttalande av i huvudsak följande innehåll:

Göteborgs kol-
och koksdetal-
jörers förening.

»Föreningen instämmer uti de sakkunnigas förslag därom, att, då virke för förbrukning inom landet försäljes i löst mått, mängden bör angivas i kubikmeter. Vidkommande småved anser föreningen, att försäljning av dylik ved bör ske antingen så, att kastveden uppmätes i ram om 1 kubikmeter, sågas, hugges och överlämnas därefter till köparen, oavsett hur stort hektoliterantalet blir, eller så, att småveden säljes i s. k. stälpt mått per hektoliter. Försäljning av travad, färdighuggen småved förekommer icke i dessa trakter.

Försäljningen i stälpt mått anser föreningen medverka till förebyggande av illojal konkurrens, när försäljning av travad ved mycket ofta ger anledning till bättre eller sämre travning, vilket är från köparens sida mycket svårt att kontrollera.

Vid försäljning av småved i stälpt mått användas här i trakten uteslutande flätade enekorgar av 1 hektoliters rymd, försedda med stålträds-

inlägg för förebyggande av uttänjning. Föreningen anser enligt vunnen erfarenhet dylik korg såsom ett ojämförligt bättre mått än säcken från både säljarens och köparens sida, i det att bl. a. korgen är lättare för säljaren att fylla och för köparen att kontrollera; och får föreningen för sin del förordna, att dylik hektoliterskorg fastställes såsom det enhetliga rymdmåttet härvidlag.

Föreningen instämmer med de sakkunniga däruti, att, därest icke annorlunda avtalats, till bränsle färdighuggen småved må hava en längd av $\frac{1}{4}$ meter och kastved en längd, utgörande hela mångfalder av $\frac{1}{4}$ meter.

Men härutöver får föreningen dock framhålla önskvärdheten av att småved jämväl finge sågas av kastved om 90 centimeters längd. Inom denna trakt av Sverige har nämligen i mycket hög grad införts s. k. sparkokare, särskilt inom den mindre burgna delen av befolkningen. Till denna bränsle-spis ävensom till flera av de här mest brukliga järnspisarna är 25 centimeters småved allt för lång, utan får till dessa spisar användas småved om 18—19 centimeter, d. v. s. om $\frac{1}{5}$ -del av 90 centimeters kastveden. 1 meters kastveden kan härvid icke ifrågakomma, varemot jämväl $\frac{2}{3}$ meters kastveden låte sig därtill användas medelst 3-sågning eller sålunda i 4 bitar.»

Yttranden av
vedhandlare.

I övrigt hava yttranden inkommit från vedhandlare i Gotlands, Kristianstads, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerorrlands, Jämtlands och Västerbottens län. Så gott som samstämmigt uttalas i dessa yttranden anslutning till skogstaxeringssakkunnigas förslag. Enstaka undantag förekomma dock, och i vissa av de i huvudsak tillstyrkande utlåtandena förekomma reservationer och tilläggsförslag i enstaka punkter. Sålunda yrka två vedhandlare i Kristianstad, att bestämmelserna även måtte omfatta avfallsved. Fyra vedhandlare i Mariestad yrka, att kastveden måtte försäljas i s. k. trealnarfamn och längden därå bestämmas till sex kvarter eller 89 centimeter. I yttranden från Karlstad hemställes, att för mätning av småved i stjälp mått måtte få justeras lådor på två hektoliter, samt att jämväl 90 centimeters kastved måtte få förekomma. Sistnämnda yrkande göres jämväl av en handlande i Arvika. Av en handlande i Filipstad hemställes å andra sidan, att endast 1 meters kastved måtte få förekomma, samt att småveden alltid skulle säljas i travat mått. Från Falun anföres, att därstädes sedan år 1918 för uppmätning av småved allmänt brukades en ram med 25 centimeters vedlängd, rymmande en hektoliter, varjämte framhålls, att ännu lämpligare än denna ram syntes vara en buntningsapparat, medelst vilken en myckenhet om 1 hektoliter ved efter uppmätning i hektoliterram hopbuntades med en grov järntråd. Av vedhandlare i Gävle och Sundsvall tillstyrkes, att småved icke måtte få säljas annat än i stjälp mått.

Från övriga län, där vedhandlare beretts tillfälle att avgiva yttrande i frågan, hava sådana yttranden icke inkommit.

Andra yttranden.

I vissa län hava däremot yttranden avgivits av andra än vedhandlare. Länsstyrelsen i Skaraborgs län har överlämnat yttrande från överjägmästaren i västra distriktet, i vilket yttrande i huvudsak uttalats anslutning till

de sakkunnigas förslag men avstyrkts, att bestämmelser utfärdades angående pappersvedens försäljning efter metermått. Det förekomme nämligen ofta, att pappersvod eventuellt vore avsedd att försäljas till utlandet såsom props, och för sådant ändamål vore det erforderligt, att virket vore apterat efter engelska fot. — Från magistraterna i städerna i Värmlands län hava jämväl inkommit tillstyrkande utlåtanden.

Redan tidigare under mitt anförande har jag framhallit önskvärdheten av att statsmakterna sökte i lagstiftningsväg åstadkomma större reda och ordning på vedhandelns område. Samma åsikt har uttalats ej mindre av 1918 års riksdag än även av min företrädare i ämbetet i hans nyss återgivna yttrande i statsrådet den 20 februari 1920. Den sålunda uttryckta uppfattningen har på det livligaste bekräftats av skogstaxeringssakkunnigas utredning och de över samma sakkunnigas utlåtande avgivna yttrandena, för vilka jag nu redogjort. I dessa har också allmänt och kraftigt uttryckts önskemål om en snar lagstiftning i anslutning till de sakkunnigas förslag, och jämväl i de särskilda punkterna har detta förslag bland de hörda myndigheterna och korporationerna i huvudsak vunnit allmän anslutning. Även enligt mitt förmenande är förslaget väl avvägt med hänsyn såväl till den allmänna samfärdselns krav på ordning och säkerhet som till bränsleekonomiska synpunkter, och jag anser, att förslaget lämpligen bör läggas till grund för proposition till riksdagen i ämnet. Jag torde emellertid böra, särskilt i anledning av vad som anförts i vissa avgivna utlåtanden, något beröra de olika punkterna i förslaget.

Fastställande av viss längd å saluhällen ved föreslogs, som förut nämnts, redan i 1918 års proposition i frågan, och tanken därå vann då riksdagens understöd. De sakkunnigas förslag äger emellertid enligt mitt förmenande beträffande kastveden ett avsevärt företräde framför nyssnämnda förslag, däruti att det bereder möjlighet till vedens sågning såväl i 75 centimeters som i 1 meters längder och därigenom tar hänsyn till de invändningar, vilka tidigare framstälts därom att beträffande vissa slag av ved 1 meter vore ett alltför stort mått. Att märka är även, att enligt förslaget jämväl andra längder å kastveden skola få levereras, då avtal därom träffats.

Också i fråga om den s. k. småveden innebär de sakkunnigas förslag en förbättring, genom den förenkling, det måste medföra, att erhålla blott *en* normallängd, 25 centimeter eller en fjärdedels meter, å småveden i stället för det flertal längder, som år 1918 föreslogos. Från skilda sakkunniga håll har också vitsordats, att sagda vedlängd är den för hushållsändamål ekonomiskt lämpligaste. Såsom de sakkunniga anført, låter det sig visserligen ej göra att stadga 25 centimeterslängden såsom obligatorisk; då denna längd är för stor för användning för vissa speciella ändamål, måste nämligen, såsom i det nyss återgivna yttrandet från Göteborg yrkats, möjlighet finnas att, om en köpare önskar det, leverera ved av mindre längder. Det får dock anses innebära en stor trygghet för den allmänna rörelsen, att en säljare vid straffpåföljd

Departements-
chefen.

Längden å
saluhällen
ved.

blir skyldig att, om ej annat uttryckligen begäres, leverera småveden i längd av en fjärdedels meter. Genom en bestämmelse av sådant innehåll får även privaträttsligt en stark presumtion anses uppstå för att ett visst avtal om köp av ved avsett sådan av nyssnämnda längd. I de fall, då försäljning avser ved av annan längd än en fjärdedels meter, bör vedens längd alltid uppgivas. Kontrollen över att olovliga vedlängder icke användas torde lättast kunna försiggå på det sättet, att då, som vanligt torde bliva, ved sålts i hektoliterram såsom 1 hektoliter, man förvissas sig om att veden håller 25 centimeter i längd.

Definitioner. Såsom av de sakkunniga anförts, råder å förevarande område stor förvirring beträffande innebörden av olika beteckningar. Det måste därför anses vara av stor betydelse, att ordning och trygghet beredas jämväl i detta hänseende. För sådant ändamål synas de vanligast förekommande beteckningarna böra uttryckligen definieras i den blivande författningen i ämnet, i förhoppning att de sålunda fastslagna benämningarna skola vinna allmän burskap i rörelsen. Som *löst mått* synes därvid, enligt vad jag från sakkunnigt håll inhämtat, böra betecknas virkes rymdinnehåll vid uppmätning, utan att vid virkets uppläggning uppkomna tomrum frånräknas. Vedens rymdinnehåll i travat eller staplat skick läres böra betecknas *travat mått*, och rymdinnehållet, då virke mätes, sådant det fallit vid stjälpning eller kastning, *stjälpt mått*.

Måttenheter vid försäljning av ved. En huvudpunkt i de sakkunnigas förslag är, jämte fastställande av normal-längder för veden, föreskriften om att ved endast får säljas efter meter-systemets rymdenheter. Den av de sakkunniga i anledning av förberörda riksdagsskrivelse i detta hänseende verkställda utredningen synes mig, sedd i sammanhang med de däröver avgivna yttrandena, giva vid handen, att det är praktiskt möjligt att tillmötesgå det av 1918 års riksdag uttalade önskemålet, att kubikmetermättet måtte lagligen fastslås såsom grundläggande för vedhandeln. Sant är visserligen, att benämningen »famn» såsom beteckning för än den ena, än den andra vedmängden är så rotfast i det allmänna medvetandet, att det torde möta vissa svårigheter att få densamma ur bruk, men dylika svårigheter lära icke böra avhålla från en lösning av frågan, som från alla sakkunniga och intresserade håll betecknas såsom möjlig att småningom genomföra och såsom varande den enda riktiga. Vad sålunda anförts äger motsvarande giltighet beträffande den omfattande användningen av beteckningarna säck, korg, mått m. fl. för att vid vedinköp angiva myckenheten. Även i detta hänseende läres det på sina håll kunna visa sig ganska svårt att förmå allmänheten att vänja sig vid försäljning efter hektoliter, och, såsom i visst fall skall kunna förekomma, efter tiondels kubikmeter. Utredningen synes mig emellertid hava givit vid handen, att jämväl i detta avseende ett fastslående av metersystemets måttenheter såsom obligatoriska är den enda möjligheten att råda bot på det nuvarande oeffterätt-

lighetstillståndet. Däremot kan det icke synas lämpligt att, såsom på sina håll ifrågasatts, *förbjuda* leverans av ved i säckar och dylikt. Det torde vara tillräckligt, att en leverantör är skyldig att sälja efter hektoliter och kubikmeter och får ansvara för att säckarna innehålla den myckenhet i nämnda mått, som han uppgivit.

Under övervägande har varit en mindre långt gående åtgärd, nämligen att fortfarande tillåta beteckningarna famn och säck m. fl. men lagfästa dem såsom lovliga blott för visst kubikinnehåll. En dylik utväg synes emellertid knappast vara att tillråda, då man därigenom endast riskerar att ytterligare öka antalet »famn» och »säckar», utan att någon motsvarande fördel vinnes.

Emellertid är det tydligen icke tillfyllest, att man fastslår de enheter, i vilka myckenheten av saluhållen ved skall angivas. Såsom förut anförts, kunna dessa enheter vara uttryck för en kubikmassa av mycket olika storlek, allt efter det skick, vari veden uppmätes. De sakkunniga hava föreslagit, att denna olägenhet skulle avhjälpas därigenom att en säljare alltid skulle vara skyldig angiva, om viss försäljning avsett ved i travat eller i stjälp mått. Av flera skäl anser jag i likhet med de sakkunniga, att det icke är lämpligt att, såsom ifrågasatts, förbjuda försäljning av ved i stjälp mått. För skapande av reda synes det mig emellertid icke vara tillräckligt med den av de sakkunniga föreslagna föreskriften, vars iakttagande alltid lätt skulle komma att försummas. Vad som är av vikt synes vara, att det före leveransen blir klart mellan parterna, vilket slags mått deras avtal avser. Härtill bör, liksom beträffande vedlängderna, sluta sig en presumtion för att endera måttet avses. Då försäljning i travat mått torde vara den vanligaste, bör det alltså vara presumtion för att visst köp avsett detta mått. För nu angivna ändamål synes erfordras en bestämmelse, att en säljare skall vara underkastad ansvar, om han, utan att sådant påfordrats av köparen, angiver vedens myckenhet i stjälp mått. Då, såsom de sakkunniga anför, en viss vedmängd i travat mått upptager ungefär en tiondel mindre kubikinnehåll, när den uppmätes, *efter* det den blivit sågad och huggen, än vid uppmätning i travat skick dessförinnan, lärer, utöver vad sålunda anförts, erfordras en föreskrift av innehåll, att vid försäljning av viss myckenhet *sågad och huggen* ved i travat mått myckenhetsangivelsen skall avse rymden vid vedens uppmätning, efter det den sågats och huggits. I motsatt fall finns ju icke möjlighet för en köpare att kontrollera, att han bekommit all den inköpta veden, även om uppmätningen varit riktig. En annan sak är, att det naturligen alltid måste stå en person fritt att köpa viss myckenhet *osågad* ved och samtidigt träffa avtal med säljaren om vedens sågning och huggning. Hinder kommer sålunda icke i fortsättningen att möta för en, efter inkomna yttranden att döma, i vissa delar av landet rätt allmän sedvänja i sådan riktning. Nyss åsyftade föreskrift skulle alltså få betydelse blott för de fall, då det icke är klart, vad parternas avsikt varit.

Annat virke
än brännved.

Hittills har jag endast behandlat frågan om ordnande av handeln med ved, avsedd till bränsle. Av de sakkunnigas betänkande framgår emellertid, att de utvidgat sitt förslag, i vad angår obligatorisk uppmätning efter metersystemets rymdenheter, till att avse även annat slags virke, dock endast då virket säljes i löst mått och är avsett för förbrukning inom landet. För exportvaror skulle de förut återgivna bestämmelserna i 1914 års kungörelse om rätt till användande av andra mätningsredskap — och följaktligen andra måttenheter — än metriska alltjämt äga tillämpning. Att märka är för övrigt, att förslaget blott avser försäljning, ej aptering och dylikt, efter metersystemets enheter för rymd; längden skulle ej vara bunden vid hela och fjärdedels meter. De intresserade enskilda sammanslutningarna hava icke haft något att erinra mot en bestämmelse av det innehåll, som nyss angivits. Då det lärere förekomma, att virke, upphugget till pappersved för förbrukning inom landet, sedermera säljes till bränsle, synes vidare en sådan utvidgning av lagstiftningen vara en konsekvens av ordnandet av handeln med brännved. Även i övrigt skulle en dylik utvidgning otvivelaktigt i många avseenden vara till stort gagn, och jag har därför ansett bestämmelse i sådant hänseende böra upptagas i förslaget. Emellertid förekommer även, att virke, som varit avsett att exporteras och som upphuggits och uppmätts exempelvis efter engelska fot, inom landet försäljes efter detta mått för bränsleändamål. Då det tydligen icke bör läggas hinder i vägen för dylik försäljning, lärere man följaktligen böra bestämma undantaget från lagstiftningen så, att det innefattar allt virke, som *upphuggits* huvudsakligen för förbrukning utom riket. Av motsvarande skäl bör tydligen brännved definieras såsom virke, vilket *upphuggits* för att användas till bränsle.

Man torde dock kunna och böra gå ett steg längre, nämligen till viss reglering av längden även å annat virke än brännved. Enligt vad jag från sakkunnigt håll inhämtat, förekommer ej sällan — och särskilt när virke, avsett att inom landet förbrukas såsom pappersved, upphugges i samband med avverkning efter utländskt mått av exportvirke — att av praktiska skäl jämväl pappersveden upphugges efter det utländska måttet. Det kan då visserligen ej synas lämpligt att lägga hinder i vägen för dylikt bruk genom att förbjuda virkets försäljning inom landet såsom kastved i de längder, vari virket upphuggits, eller i jämna delar därav. Jag erinrar om att i varje fall bestämmelsen om skyldighet att sälja efter kubikmeter gäller även för det här avsedda fallet. Men då dylikt virke säljes sågat och hugget, i sådant skick att det är färdigt till förbrukning såsom bränsle för hushållsändamål, lärere det utan obillighet kunna fordras, att bestämmelsen om $\frac{1}{4}$ -meterslängder iakttages. Skulle ej föreskrift i sådant avseende meddelas, vore mycket förlorat av den trygghet, man genom de här behandlade förslagen velat bereda den, som köper ved i småkvantiteter. Enligt min mening bör fördens skull stadgandet om längden å saluhållen småved äga motsvarande giltighet i nu avsedda fall. Jag vill påminna om, att vid sågningen eventuellt uppkom-

mande ändstycken komma att kunna säljas som avfallsvirke och möjligen, om överenskommelse därom träffats, även som hushållsbränsle. — Vad nu anförts om längden å pappersved m. m., då den säljes färdig till förbrukning såsom bränsle för hushållsändamål, synes i lika grad böra gälla, då, såsom också lärer förekomma, virke, som ursprungligen varit avsett att exporteras, sedermera säljes inom riket till bränsle.

Vad slutligen angår tiden för ikraftträdandet av den förordade lagstiftningen, torde, då i en del fall virke ej försäljes förrän under tredje året efter avverkningen, en övergångstid av tre år vara erforderlig i fråga om bestämmelserna angående bestämda längder å veden. Då enhetlighet beträffande vedlängderna lärer vara en förutsättning för att man skall kunna kräva obligatoriskt användande inom vedhandeln av metersystemets rymdenheter och iakttagande av övriga nu ifrågasatta bestämmelser, torde för lagstiftningen i dess helhet lämpligen böra stadgas en övergångstid av samma längd.

Ikraftträdande.

I enlighet med de av mig nu angivna grunderna har inom finansdepartementet utarbetats förslag till förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått.

Jämte de bestämmelser, som lämpligen hava sin plats i en dylik förordning, erfordras emellertid i sammanhang därmed vissa jämkningar i de förhållanden, som regleras genom 1885 års förordning om mått och vikt. Ett av mynt- och justeringsverket avgivet förslag till dylika bestämmelser torde få såsom bilaga (bil. B) fogas vid dagens statsrådsprotokoll. Vissa av de föreslagna ändringarna äro av den natur, att riksdagens medgivande lärer erfordras till desamma, nämligen *dels* angående justering av mätningssredskap för mätning av mindre kvantiteter småved i travat mått samt för mätning av kastved av 75 centimeters längd *och dels* angående justering av redskap för uppmätning av småved i stjälp mått, i samband varmed lämpligen synes böra vidtagas viss omläggning av gällande bestämmelser om stämpling av förvarings- och transportkärl.

Ändringar i förordningen om mått och vikt.

Vad först angår redskap, avsedda för mätning av travad småved i mindre kvantiteter — för större kvantiteter kunna lämpligen de nu befintliga 1-, 2- och 4-kvadratramarna användas — fordras tydligen på grund av föreskrifterna om försäljning av småved efter hektoliter, att justerade redskap för uppmätning av dylika kvantiteter ställas till förfogande. Behov finnes framför allt av ramar av sådana dimensioner, att däri inlagd ved av 25 centimeters längd utgör en hektoliter, varjämte möjligen böra åstadkommas ramar, avsedda för 2 och 3 hektoliter. Å dylika ramar bör sättas en stämpel, utvisande kubikinnehållet av däri staplad 25 centimeters ved. möjligen också innehållet av ved av vissa andra längder.

Nya rammått.

De sakkunniga hava ifrågasatt, att vid sidan av dylika ramar något enklare transportredskap i form av säck eller dylikt skulle få godkännas såsom hektolitermått vid leverans av travad småved. Mynt- och justerings-

verket har i sitt förslag förklarat sig icke kunna instämma med de sakkunniga i denna del; vilket utseende man än gäve åt en säck och huru man än bestämde dimensionerna för densamma, komme den alltid att utgöra en mer eller mindre obestämbar rymd, lätt att ändra och på grund av materialets ringa hållbarhet snart avvikande från den rätta. Även ingenjörsvetenskapsakademien har ansett, att en åtgärd, sådan som den ifrågasatta, ej torde behöva tillgripas. Såsom resultat av ett mellan akademien och Stockholms vedhandlareförening företaget samarbete i syfte att utarbete ett kombinerat mått- och transportkärl för sågad och huggen ved i småposter — vid vilket arbete man även tillgodogjort sig de av ingenjören Gustaf Bergman under omförmälda utredningsarbete vunna erfarenheterna — hade framkommit en fullt användbar typ, avsedd för 25 centimeter lång ved, nämligen en rektangulär träram med en bredd av 43 centimeter och en höjd av 93 centimeter samt alltså rymmande en hektoliter dylik ved. Träramen skulle vara kraftigt järnbeslagen i hörnen och försedd med ett längs ena långsidan fästas omhölje av säckväv, vilket genom en enkel snörning skulle kunna svepas omkring veden för att kvarhålla densamma i måttet. Veden skulle transporteras i måttet till köparen, vilken då bleve i tillfälle att kontrollera uppmätningen. Genom provning i vedgårdar och försök med transport av ved hade ådagalagts, att användningen av detta vedmått ej behövde förorsaka någon fördyring av arbetet med vedens inlastning och transport.

Väl får det anses önskvärt, att, innan det av ingenjörsvetenskapsakademien sålunda föreslagna mätningsredskapet fastslås såsom ägande laga vitsord, vissa närmare undersökningar verkställas angående dess lämplighet i olika avseenden och i olika delar av landet samt om merkostnaden för dess begagnande, på sätt som förutsatts, vid varje leverans av ved i hektoliter. Sådana undersökningar hava med hänsyn till den sena tidpunkten för ingivandet av de sakkunnigas betänkande och yttranden däröver ej nu medhunnits. Möjligen kan också det föreslagna redskapet genom experiment ytterligare förbättras. Emellertid är det min förhoppning, att den anvisade vägen skall visa sig framkomlig, och jag har därför ej ansett nödigt framlägga något förslag angående justering av sådant särskilt redskap, som av de sakkunniga förordats. Erforderliga bestämmelser för genomförande av ingenjörsvetenskapsakademiens förslag kunna meddelas av Kungl. Maj:t, respektive mynt- och justeringsverket, och proposition till ett annat års riksdag erfordras således ej på grund av det uppskov i viss detalj, som sålunda förordas. Det bör blott tillses, att bland de rammått, som fastställas, medtages ett mått av de av akademien förordade dimensionerna, något som också av mynt- och justeringsverket föreslagits.

I fråga om ramar, avsedda för mätning av kastved, har myntverket föreslagit, att de nu justerbara ramarna, som äro avsedda för mätning av 1, 2 och 4 kubikmeter ved av 1 meters längd, skulle kompletteras med ramar, avsedda för mätning av 1 och 2 kubikmeter 75-centimeters ved. De sakkunniga hade stannat vid att påpeka behovet av en ram för uppmätning

av 1 kubikmeter 75 centimeters ved, därvid de tydligt ansett, att nu befintliga ramar skulle användas, ramen för 2 kubikmeter för mätning av $1\frac{1}{2}$ kubikmeter 75 centimeters ved och ramen för 4 kubikmeter för mätning av 3 kubikmeter dylik ved. Behov av ramar för mätning av hela kubikmeter ved om 75 centimeter kommer naturligen att förefinnas, men mot myntverkets förslag kan anmärkas, att det icke kan vara lämpligt, att ett alltför stort antal ramar skola förekomma, då därav lätt kan föräntledas förväxling på grund av den ringa skillnaden i storlek mellan olika ramar. Vid sådant förhållande synes kunna ifrågasättas, huruvida det icke vore möjligt att tillåta sådan konstruktion på ramarna, att deras övre vertikala bom gjordes höj- och sänkbar, så att viss ram med en höjd av bommen angåve måttet för 1 kubikmeter 1-metersved och med en annan höjd samma volym av 75-centimeters ved. Om dylik anordning vidtoges, skulle det nuvarande antalet ramar för kastved icke behöva ökas. Denna fråga bör dock närmare undersökas, innan bestämmelser i ämnet utfärdas.

Beträffande formen för meddelande av bestämmelser om beskaffenheten av och måtten å de rammått, som sålunda kunna bliva erforderliga för ordnande av vedhandeln enligt de sakkunnigas förslag, tillåter jag mig att erinra om att Kungl. Maj:t genom proposition (nr 175) till 1922 års riksdag, vilken proposition av riksdagen bifölls, föreslog riksdagen förklara, att det måtte ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, vilka slag av vågar, som skulle kunna justeras såsom lagliga vägningsredskap, samt att Kungl. Maj:t genom proposition (nr 169) till 1923 års riksdag, vilken proposition jämväl vunnit riksdagens bifall, föreslagit riksdagen förklara, att det måtte ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de storheter, för vilka längdmått, mälkärl och vikter skulle kunna justeras såsom lagliga redskap för mätning och vägning. Såsom skäl för sistnämnda förslag anfördes av föredragande departementschefen, bland annat, att det vid flera tillfällen visat sig, att den praktiska utvecklingen på jämförelsevis kort tid lett till användning i stor utsträckning av mätning- och vägningsredskap för myckenheter, som ej angåves i förordningen om mått och vikt. Att för varje gång ett behov av justering av dylika nya redskap kunde inställa sig och justering utan fara för åsidosättande av grundprinciperna i nämnda förordning skulle kunna tillåtas, inhämta riksdagens medgivande, syntes innebära en onödig och kostsam omgång.

De sålunda anförda skälen synas äga motsvarande giltighet i fråga om justering av ramar, avsedda för mätning av ved. Att nu förelägga riksdagen förslag till godkännande av de nya rammått, som kunna föräntledas av det föreslagna ordnandet av vedhandeln, synes mindre lämpligt även ur den synpunkten, att det icke är uteslutet, att vid den nya lagstiftningens tillämpning i praktiken det kan visa sig nödvändigt att medgiva justering av nya storlekar av ramar. Jag anser fördenskull, att i nu förevarande hänseende Kungl. Maj:t lämpligen bör föreslå riksdagen förklara, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de storheter, för vilka rammått må

kunna justeras såsom lagliga mätningsredskap för mätning av ved i travat mått.

Mätningsredskap för ved i stjälp mått.

I fråga om mått för ved i stjälp mått gäller för närvarande endast förenämnda kungörelse av den 3 juni 1921 angående justering av vissa för transport av ved avsedda transportkärl. Med stöd av denna kungörelse hava såsom förvarings- och transportkärl stämplats dels vissa burar, avsedda att i vedgårdarna användas vid uppmätning av ved i stjälp mått, dels ock för transport av ved i sådant mått avsedda kärror av rätvinklig form, rymmande 2 kubikmeter. Därjämte förekommer emellertid i stor utsträckning transport i såväl stämplade kärror av annan form som i ostämplade kärror. Erfarenheten har visat, att åtskilliga av de sålunda använda redskapen icke i praktiken lämna den kvantitet ved, som de uppgivas rymma, beroende bland annat på att redskapens form ofta medför, att vid vedens istjälpling orimligt stora tomrum uppstå. De enda transportredskap, som lämna nödig säkerhet, synas vara nyssnämnda rätvinkliga kärror, och ett önskemål är därför, att sådana transportredskap så mycket som möjligt komma till användning. Oavsett detta synes kravet på att även ved i stjälp mått skall säljas efter kubikmeter medföra, att tillgång beredes till *justerade* mått, avsedda för mätning av dylik ved. Det nyss avsedda förfaringssättet, att för dylikt ändamål använda burar, vilka endast äro *stämplade* och därför icke äga laga vitsord, måste anses oegentligt. Frågan angående beredande av ökad användning av nyssnämnda kärror synes då lämpligast lösas på det sätt, att bland de mått, som alltså böra få justeras för dylik mätning, upptages ett mått om två kubikmeter av dimensioner, vilka äro lämpliga såsom mått för sådana kärror. Dessa skulle sålunda kunna få justeras, och endast uppmätning i sådana men ej i andra kärror skulle medföra laga verkan. — Vad angår de storlekar, i vilka mått för nu avsedda ändamål böra få justeras, har av utredningen framgått, att mindre mått än en kubikmeter icke böra få ifrågakomma, då de erhålla så små dimensioner, att vid vedens istjälpling alltför stora tomrum uppstå. Stockholms vedhandlareförening framhåller, att även ett mått på 1 kubikmeter är alltför litet, och riktigt är, att den vedmängd, som fyller två dylika mått, icke fullständigt fyller ett mått å 2 kubikmeter. Skillnaden är emellertid obetydlig, och då ett mått på 1 kubikmeter knappast lärer kunna undvaras, synes man vara nödsakad bortse från anförda förhållande.

Beträffande den nu berörda frågan om de storheter, i vilka målkärl, avsedda för ved i stjälp mått, skola få justeras, synes böra gälla detsamma, som nyss anförts om sättet för fastställande av storleken på rammått. Riksdagens medgivande synes därför böra begäras allenast därtill att mått, avsedda för nyss nämnt ändamål, må kunna justeras, samt till att Kungl. Maj:t må få bestämma de storheter, i vilka dylika mått skola kunna justeras. Beträffande den närmare beskaffenheten av dylika mått lärer det tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma; jag vill här endast erinra om att mynt- och justeringsverket förutsatt, att

mätten skola kunna vara förfärdigade av järnband eller träspjälor och att deras uppmätning skall fa ske med längdmått. Å mätten bör angivas, att justeringen endast avser mätning av ved i stjälpst mått.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att vad sålunda föreslagits icke skulle komma att utgöra hinder för den, enligt förut återgivet yttrande, i Göteborg brukliga försäljningen i korgar av ved i stjälpst mått. Följden av den föreslagna lagstiftningen skulle endast bliva, att säljaren av en dylik korg med ved finge ansvara för att innehållet utgjorde viss del, exempelvis en tiondel, av en kubikmeter ved, d. v. s. för att tio dylika korgar ved tillsammans fyllde ett kubikmetermått.

Jag erinrade i början av mitt anförande om skillnaden enligt 1885 års förordning mellan mättings- och vägningsredskap, å ena sidan, och förvarings- och transportkärl, å andra sidan, och framhöll, att sistnämnda slags redskap efter undersökning åsättas i huvudsak lika stämplor som de förra, alltså även kronomärke, och att den skillnaden dem emellan, att de senare ej få stämplas, med mindre de till formen avvika från de förra, i fråga om redskap, avsedda för ved, i viss mån upphävs genom 1921 års förberörda kungörelse. Det skulle här föra för långt att historiskt utreda upprinnelsen till sagda bestämmelser; här må blott anföras, att anledningen till olikheterna i bestämmelserna tydligen varit den olika utgångspunkten för undersökningen i de båda fallen: beträffande mättingsredskap skall undersökas, huruvida kärlets storlek överensstämmer med det därå angivna måttet, varom icke, så godkännes ej redskapet, medan i fråga om förvarings- och transportkärl den verkliga rymden utrönes och redskapet stämplas, oavsett hur stor rymden är. Jämväl beträffande sistnämnda slags redskap var undersökningen ursprungligen en justering och kallades med detta namn, och det var då naturligt, att kronomärke åsattes dessa redskap. Redan vid antagandet av 1855 års lagstiftning om mått och vikt, vilken i uppställning och i många fall även till innehåll ligger till grund för ännu gällande författning, rådde enighet mellan Kungl. Maj:t och riksdagen samt vetenskapsakademien om att, så som bestämmelserna om förvaringskärl utformats och på det att dessa kärl ej skulle kunna anses som mälkärl, förvaringskärlen ej borde förses med kronomärke, men av någon anledning kom bestämmelse om åsättande av sådant märke ändock att inflyta i lagstiftningen. I denna punkt har lagstiftningen sedan förblivit oförändrad, något som i vissa fall medfört olägenheter på grund av sammanblandning med justering av mälkärl. Det har dock icke medfört verkliga nackdelar, förrän i samma mån som man börjat medgiva stämpling av förvaringsredskap, oaktat de ej till formen skilja sig från mälkärl. Med hänsyn till den sålunda lämnade redogörelsen synes hinder icke möta mot att nu vidtaga den förändringen, att vid stämpling av förvarings- och transportkärl kronomärke ej skall åsättas. Genom en sådan förändring, vilken nu av myntverket föreslagits, vinnes på enklaste sätt det förut omtalade ändamålet, att de rätvinkliga vedkärorna, vilka skulle få

Ändring av bestämmelserna om stämpling av förvarings- och transportredskap.

justeras som målkärl för mätning av ved i stjälpått, komme att tydligt skilja sig från andra transportredskap. Jag vill erinra om att i myntverkets förberörda förslag av år 1918 till ny lagstiftning om mått och vikt, däri stämpling av förvarings- och transportredskap ersatts med ett nytt institut, märkning, myntverket föreslagit, att vid dylik märkning kronomärke ej skulle åsättas. På nu anförda skäl anser jag, att riksdagens medgivande bör inhämtas till ändring i här åsyftad riktning av 1885 års förordning.

I de nu ej berörda hänseenden, uti vilka myntverket i sitt till statsrådsprotokollet fogade förslag hemställt om ändring i samband med vedhandelns ordnande, synes nämnda förslag vara av beskaffenhet att kunna av Kungl. Maj:t avgöras, och jag saknar alltså anledning att i detta sammanhang ingå på frågan därom.

Föredraganden uppläser härefter ett inom finansdepartementet utarbetat förslag till förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till riksdagen föreslå riksdagen att

1:o) antaga härvid fogade förslag till förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått;

2:o) besluta,

a) att såsom lagliga redskap för mätning av ved i stjälpått må justeras rydmått av minst 1 kubikmeters rymd, och

b) att vid stämpling av förvarings- och transportredskap kronomärke icke vidare skall åsättas;

3:o) förklara,

a) att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de storheter, för vilka rammått må kunna justeras som lagliga redskap för mätning av ved i travat mått, och

b) att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de storheter, dock minst 1 kubikmeter, för vilka rydmått må kunna justeras som lagliga redskap för mätning av ved i stjälpått.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla och förordnar, att proposition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gunnar Grip.

Bilaga A.

Till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet.

Sedan Kungl. Maj:t genom proposition nr 152 föreslagit 1918 års riksdag antagandet av en förordning, att saluhällen ved skulle hålla en längd av 1 meter eller vara delad i längder utgörande $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{6}$ meter, vilket förslag riksdagen förklarade sig icke kunna bifalla utan anhöll om ny utredning jämte förslag till riksdagen om och i vilken omfattning kubikmetermättet må kunna läggas till grund vid försäljning av brännved, har genom nådig remiss ärendet hänskjutits till de sakkunniga för anordnande av skogsavverkningsstatistik och taxering av Sveriges samtliga skogar och få de sakkunniga på grund härav vördsamt anföra följande.

De av Kungl. Maj:t och riksdagen berörda olägenheterna vid handeln med brännved göra sig i huvudsak gällande på två, i viss mån skiljaktiga punkter, nämligen dels vid saluhållande av sågad och huggen ved, färdig för eldning i kakelugnar och spisar, vilket sortiment lämpligen kan kallas »småved», dels ock vid handel med den grövre och längre s. k. »kastveden», ur vilken småveden i regeln framställes.

Vid försök att åstadkomma en lösning av nu rådande virrvarr torde man böra betrakta frågan från dessa dubbla synpunkter och därvid lämpligen utgå från småveden, som i städer och större samhällen utgör en betydande handelsvara, i det att snart sagt hela den mindre burgna delen av befolkningen inköper sitt vedbehov i denna form. Som bevis på frågans aktualitet för speciellt större samhällen må anföras, att begäran om vedhandelns ordnande till Kungl. Maj:t ingivits av bl. a. Stockholms stadsfullmäktige, Stockholms stads livsmedelsnämnd och Stockholms vedhandlareförening, vilka samtliga betonat det osäkerhetstillstånd, som för närvarande råder beträffande handeln med småved.

Småved.

Det beklagliga osäkerhetstillståndet inom städernas vedhandel med småved beror enligt sakkunnigas mening dels därpå, att ofta ingen verklig mätning äger rum utan användes som saluenhet det obestämda eller snarare mångtydiga transportmättet »en säck», dels ock därpå att vid försäljning efter verkligen uppmätt kubikmått flera sorters olika travning eller läggning av veden förekommer, varigenom även fullt laggilla mått bliva missvisande, detta desto mer som åtminstone i Stockholm med omnejd en fullkomligt felaktig terminologi under senare åren börjat komma till användning inom vedhandeln.

Vad då först själva mätningförfarandet beträffar kan detta försigå efter i huvudsak tre olika metoder, vilka för ett och samma vedparti giva väsentligt olika resultat. Dels kan nämligen själva kastveden staplas och mätas i en enligt 1885 års förordning justerad ram, innan försäljning till småved äger rum, dels kan också själva småveden travas och mätas antingen med längdmått eller i någon sorts hektoliterram, vilken

dock icke ännu är officiellt godkänd, och dels kan småveden slutligen kastas eller stjälpas utan ordning i transportkärror, vilka enligt förordning den 3 juni 1921 få kontrolleras och godkännas av justerare och torde vanliga rymden av sådan kärra vara två eller stundom en kubikmeter.

En kubikmeter småved har sålunda den trefaldiga betydelsen av antingen en kvantitet småved, som kan framställas ur en kubikmeter i ram travad kastved, dels ock en kubikmeter småved, travad och uppmätt efter huggningen samt dels slutligen ett rymdmätt av 1 kubikmeter, fyllt med utan ordning inkastad småved, vilken senare mättningsmetod lämpligen går under namnet »stjälpt mått». Att den i dessa tre mått ingående vedkvantiteten ingalunda är lika, ligger i öppen dag och speciellt håller det stjälpta måttet en väsentligt mindre vedmassa än båda de travade måtten. Då de sakkunniga haft speciell anledning att syssla med dessa frågor vid de undersökningar av fastmassehalten hos olika virkessortiment, vilka framlagts i ett betänkande den 28 februari 1923 angående »Vid virkesmätning erforderliga relationstal», må det ur denna undersökning anföras, att de sakkunniga funno fastmassehalten hos småhuggen stamved mätt i stjälpt mått utgöra 40 å 43 procent, dock något varierande med mättkärlets väggyta, medan däremot travad, ordinär kastved i allmänhet befanns hålla 60 å 65 procent fast mått. Dessa siffror giva vid handen, att man ordinärt kan påräkna omkring $1\frac{1}{2}$ kubikmeter stjälpmätt småved ur 1 kubikmeter travad kastved. Till liknande resultat ledde en undersökning, som av Norra och Mellersta Sveriges Angpanneförening under kristiden utfördes för Stockholms stads vedbyrås räkning. Resultaten sammanfattades på följande sätt (se Teknisk Tidskrift, veckoupl., häfte 19, 1920):

1) att 1 kubikmeter staplad kastved motsvarar styvt 1.5 kubikmeter löst kastad, sågad och huggen ved;

2) att 1 kubikmeter kastved motsvarar 9 staplade hektoliter sågad och huggen ved;

3) att 1 kubikmeter sågad, huggen och löst kastad ved motsvarar knappt 6 hektoliter staplad (dylik) ved.

Inför den existerande stora skillnaden speciellt mellan vedmassa i travad och stjälpt mått, måste det sålunda anses som ett första önskemål, att en blivande förordning stipulerar skyldighet för säljare av småved att ange om mätningen avser travad eller stjälpt mått. Att dylika termer bliva i lag fastslagna är desto mera nödvändigt som det stjälpta måttet, vilket tidigare var tämligen okänt inom vedhandeln, under de sista åren fått en hastig spridning, varvid dessvärre en alldeles felaktig terminologi börjat användas. Sålunda kallas det stjälpta måttet, enligt vissa av vedhandlare i Stockholm med omnejd till förbrukare av ved utsända offerter, för »löst mått», vars motsats skulle vara staplad eller travad kastved, vilken senare mätning ännu felaktigare i cirkulären ifråga kallas för fast mått. Denna terminologi strider fullkomligt mot urgammalt språkbruk, som med fast mått avser mätning bit för bit, d. v. s. med uteslutande av tomrummen i en trave. Av praktiska skäl kan kastved eller småved aldrig för handelsändamål mätas i fast mått, men väl plägar man kalkylationsvis med stöd av erfarenhetstal eller s. k. fastmasseprocenter beräkna den fasta massan i travar eller högar. Då dessutom termen »ved i löst mått» sedan gammalt närmast leder tanken till s'aplade ved, varjämte i t. ex. resmilor en tredje form av löst mått nämligen rest, löst mått förekommer, så inses, att det nu vid vedhandeln i Stockholmstrakten lancerade förslaget,

att »löst mått» skulle vara liktydigt med stjälp-t mått, kraftigt måste tillbakavisas, såsom ägnat att fullständigt snedvrída vedertagna begrepp.

Att såsom någon gång framkastats den nyligen påbörjade handeln med småved i stjälp-t mått på grund av missledande handelsbeteckning helt och hållet borde förbjudas, kunna de sakkunniga sålunda icke för sin del tillstyrka. Med officiell mätning av kärrorna och med en på sätt längre fram föreslas konstant vedlängd, innebär nämligen mätning-metoden för ej alltför små vedpartier dels en god kontroll för köparen, dels också avsevärt förbilligade distributionskostnader för säljaren, i det att den dyrbara mätningen genom stapling undvikas. Ytterligare kan med denna mätning veden huggas i förslag i stora dösar, från vilka kärrorna direkt och hastigt kunna lastas, vilken behandling bör kunna nedbringa arbetskostnaden i vedgårdarna därigenom, att jämna sysselsättning beredes personalen även då efterfragan för tillället är ringa. Att kubikmetern bör vara enhet vid sådan mätning måste anses självklart, och annan enhet torde ej heller förekomma, men bör å andra sidan ej mindre målkärl än lägst 1 kubikmeter tillstädjas, då mindre mått giva alltför otillfredsställande resultat med stark ökning av tomrummen i mättet.

Förutom detta större stjälp-t mått på minst 1 kubikmeter gör sig emellertid otvivelaktigt ett starkt behov gällande beträffande mätning av sådana mindre kvantiteter, som levereras hemburna i lägenheterna, vilken leverans hittills såsom ovan nämnts i regel skett i travat mått, säckvis. Fördelarna med säcken ligga ju i dess lämplighet för transport och har trots upprepade försök något annat, lika lämpligt redskap ännu ej kunnat framställas. Å andra sidan är säcken som mått ytterst otillfredsställande, då förutom skillnaden i säckstorlek jämväl sättet för dess fyllande samt ännu mera begagnandet av olika vedlängd gjort det fullkomligt omöjligt för den köpande allmänheten att kontrollera erhållen vedmängd. Denna olägenhet, som huvudsakligen är till men för den mindre burgna delen av befolkningen, lär, enligt vad de sakkunniga inhämtat, i hög grad utnyttjas för illojal konkurrens från mindre samvetsgranna vedaffärers sida. Huruvida detta för allmänheten menliga tillvägagångssätt skall kunna stävjas utan förbud för leverans per säck skall senare diskuteras. Den ojämförligt största olägenheten med nu praktiserade försäljningsmetoder är emellertid enligt de sakkunnigas mening att söka i de många olika längder, vari småveden framställs, i det att den variabla längden praktiskt taget omöjliggör varje form av tillfredsställande mätning genom travning i säck såväl som i ram. Denna variation i småvedens längd beror dels därpå, att kastveden kapas i olika antal delar (»tvåsågad», »tresågad», o. s. v.), dels ock på att den saluförda kastveden själv är av varierande längd. Sålunda förekommer ungefär lika talrikt dels 1 meters ved, dels ock 6 kvarters (89 centimeter), 5 kvarters (74 centimeter) samt mera sällsynt $4\frac{1}{2}$ och 4 kvarters (respektive 67 och 59 centimeter). Vid mera vanlig delning leda dessa kastvedslängder till följande vanligast förekommande ungefärliga längder å småveden, nämligen 18, 20, 22, 25, 30 och 33 centimeter, d. v. s. att minst sex olika ramar behövas i en vedgård för mätning av t. ex. 1 hektoliter ved av dessa olika längder. Inlagda i säck komma likaledes dessa vedlängder att åstadkomma lika många leveransenheter, även om säckar av samma storlek och fyllda till samma höjd användas.

Det var synbarligen för att råda bot på detta virrvarr, som Kungl. Maj:ts föreslog riksdagen, att kastvedens längd skulle bestämmas till 1 meter,

men då samtidigt föreslogs, att den skulle få kapas till småved i jämna delar av meter nämligen $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{6}$ skulle en dylik reform enligt de sakkunnigas mening endast hava medfört en partiell förbättring i det att allt fortfarande åtminstone tre längder funnits och tre ramstorlekar behövs för mätning av 1 hektoliter småved.

Vill man nu, såsom från flera intresserade håll skett, tillmäta handelen med småved i städerna avgörande betydelse, måste den enda rationella lösningen vara den, att saluhållen småved skall vara av ensartad längd. Efter övertägande samt hörande av ett flertal för frågans lösande intresserade och omdömesgilla personer ha de sakkunniga funnit, att en standardlängd för småved av $\frac{1}{4}$ meter bör vara från flertalet synpunkter lämpligast. Såsom motiv för denna längd kan bland annat anföras:

att, enligt vad de sakkunniga under hand inhämtat, eldningsförsök, verkställda genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg samt av konsulterande värmeteknikern, civilingenjör N. Erlandsson, ådagalagt, att längden i fråga i vanliga spisar och eldstäder medför en mycket god bränsleekonomi och bättre än för något längre ved, som nu stundom användes;

att den föreslagna längden redan nu är mycket vanligt förekommande, då den framställes av tvåsågad femkvartersved eller tresågad meterved; samt

att den, på sätt nedan sägs, väl lämpar sig för aptering ur kastved, vars längd då bör stipuleras till viss mångfald av småvedens.

Såsom allmänna fördelar med standardlängd å småved kan anföras:

att ramar för verklig mätning av travad småved lätt kunna konstrueras och justeras på samma sätt, som gällande författningar föreskriva för kastved och som även av mynt- och justeringsverket föreslagits för småved;

att jämväl säck fylld med dylik småved utgör en åtminstone mot nu rådande förhållanden avsevärt förbättrad måttenhet; samt

att vid mätning i stjälp mätt den fasta massan blir mindre variabel, om längden blir ensartad, alldenstund man funnit att växlande längder å veden åstadkommer olika stora tomrum i måttet.

Ehuru de sakkunniga icke funnit några verkliga olägenheter, som kunna tala emot ett stipulerande av dylik standardlängd, måste det anses nödvändigt tillstodja, att efter särskilt avtal jämväl andra längder än $\frac{1}{4}$ meter få saluföras.

Där mätning av saluförd småved äger rum efter travning, bör givetvis metersystemet vara obligatoriskt likaväl som för stjälpmåttet. Den omständigheten, att endast smärre partier ved torde komma att uppläggas och mätas på detta sätt föranleder lätt den reflexionen, att icke kubikmetern utan hektolitern bör vara den lämpligaste enheten. Detta mått skulle jämväl medföra den fördelen, att en till vissa hektoliter angiven mängd småved kommer att betyda travad ved, medan småved, såld i kubikmeter, angäve stjälp mätt, vilken terminologi sålunda i hög grad skulle bidra till att undanröja förväxlingar angående vedens läggning och täthet i måttet. Samtidigt erhålles medelst denna utväg en skillnad från travad kastved, varav 1 kubikmeter enligt förut refererad undersökning lämnar ungefär 9 hektoliter travad småved, och skulle de olika måttenheterna jämväl i denna riktning bliva vägledande för varans beskaffenhet och bränslevärde. Ytterligare kan behöva diskuteras,

om saluförd småved, som icke levereras i stjälpmått av minst 1 kubikmeter utan transporteras travad i t. ex. säck, ovillkorligen före inläggande i säcken skall behöva travas och mätas i t. ex. godkänd ram. Ehuru onekligen mycket finnes, som talar för verklig mätning i hektoliter, måste man likväl känna sig tveksam, huruvida lagstadgad sådan enbart bleve till fördel. Den dubbla travningen, nämligen först i ramen och sedan i transportredskapet måste nämligen i ej ringa grad verka fördyrande på distributionen och därmed på varan, vilket måste betraktas som en olägenhet för konsumenten. Den mest praktiska lösningen synes därför vara, att ett transportredskap konstrueras, som samtidigt ger skäligt mått på den däri travade vedmängden. Om ej från mätningssynpunkt bättre redskap kan framställas, skulle det kunna tänkas, att säckleverans bibehålles, men att vissa dimensioner föreskrevs för säcken, varjämte graden av fyllning skulle kunna både vid avsändandet och framkomsten kontrolleras medelst ett bandmått, lagt runt säcken, vinkelrätt mot vedens längdriktning, då viss minimiomkrets skulle kunna stipuleras för att säcken skall anses salugill. Inför de avsevärt förbättrade kontrollmöjligheter som medfölja dels en standardisering av längden å småved, dels ock ovan skisserade eller andra liknande tillvägagångssätt måste de sakkunniga ställa sig tveksamma om lämpligheten av lagstadgad mätning i justerad ram av i smärre partier levererad småved. Om säcken sålunda skulle godkännas, framgår av det föregående, att den endast bör få brukas vid mätning av väl travad men icke av stjälpt ved, för vilken senare mätning den är av alltför liten storlek samt alltigenom olämplig.

Kastved.

Om, såsom förut påpekats, de rådande olägenheterna vid handeln med småved huvudsakligen berört städer och andra samhällen samt den mindre burgna befolkningen därstädes, så kan däremot påstås, att den kanske än större oredan i handeln med kastved berör snart sagt varje medborgare landet runt. Denna oreda på bränslemarknaden, vilken de sakkunniga berört i sitt betänkande om relationstal vid virkesmätning (sid. 10), varjämte en av de sakkunniga, professor Tor Jonson, därom publicerat två uppsatser i tidskriften Skogen (sid. 277, år 1916 och sid. 182, år 1918), består som bekant däruti, att metersystemet aldrig kommit till användning i vedhandeln utan finnes ända till ett 40-tal mer eller mindre olagliga famnmått i bruk inom landets olika delar (se även prisreduceringstabell vid vedköp, utgiven av länsjägmästare W. Dybeck, som upptager 40 olika mått). Då konsekvenserna av detta oeffterättliga tillstånd dels äro allmänt kända, dels ock påpekade och tillfullo beaktade av 1918 års riksdag i dess skrivelse nr 369 till Kungl. Maj:t i denna sak, kunna de sakkunniga här inskränka sig till förslag om åtgärder till vedhandelns ändamålsenliga ordnande.

Den första punkten i detta förslag utgör en direkt konsekvens av vad ovan föreslagits beträffande handeln med småved, nämligen att längden på saluhållen kastved bör föreskrivas till jämn mångfald av småvedens standardlängd, här ovan föreslagen till $\frac{1}{4}$ meter. Detta stadgande, som tydligen avlägsnar bl. a. 6-kvartersveden ur marknaden, kommer enligt de sakkunnigas mening att i praktiken leda därhän, att endast två längder å kastved komma att saluföras, nämligen 1 meter och $\frac{3}{4}$ meter. Båda

dessa längder ha inom nuvarande marknad god hävd. Meterveden har år för år kommit i allmännare bruk, detta ej minst genom bränselekommissionens åtgöranden under kristiden och 75-centimeters ved liknar närmast den förr allmänt använda 5-kvartersveden (74.2 centimeter), vilken senare längd enligt stadganden av år 1784 och 1827 var föreskriven för saluförd björkved, därest ej annat överenskommits. Ytterligare kan nämnas, att den ojämförligt största importen från Finland sker i form av 1 meters och 5-kvarters ved, vadan stadgande i denna riktning icke skulle verka hindrande av denna import. Fördelarna med dessa två huvudlängder i handeln kunna sammanfattas sålunda:

1) Genom delning i 4 respektive 3 delar erhålles ekonomiskt sett mycket lämplig småved av ensartad längd.

2) Vid inläggning i redan befintliga efter 1885 års förordning krönta ramar med 1, 2 respektive 4 kvadratmeters yta ger meterveden 1, 2 och 4 kubikmeters rymd, såsom från början avsågs, medan $\frac{3}{4}$ metern i samma ramar ger de nästan lika goda måtten $\frac{3}{4}$, $1\frac{1}{2}$ och 3 kubikmeter. Möjligen skulle vid behov en ny ramtyp, som ger 1 kubikmeter vid $\frac{3}{4}$ meters ved behöva införas.

3) Skillnaden i längd är sa betydande, att ingen svårighet för köparen uppstår att med ögonmått avgöra, om 1 eller $\frac{3}{4}$ meters ved utbjudes. De misstag, som hittills gjorts t. ex. mellan 5- och 6-kvartersved eller ännu vanligare, då 6-kvartersved (89 centimeter) svikligen försåls som meterved, vilket i stor utsträckning ägt rum, komma sålunda att försvinna.

4) De betänkligheter, som framförts mot enbart meterved, nämligen att en del pannor och större ugnar i t. ex. bagerier m. m. skulle vara konstruerade för något kortare ved än 1 meter, bortfalla om jämväl $\frac{3}{4}$ meters kastved förekommer i marknaden.

I detta sammanhang torde emellertid böra anmärkas att bl. a. domänstyrelsen, enligt av Sveriges skogsägareförbund föreslagna mättningsregler under senare år börjat tillämpa huggning av kastved i fulla decimeter, vilken åtgärd dock närmast är att betrakta såsom ägnad att underlätta mätning i metermått, men som icke vidtagits på grund av särskild efterfrågan å dylika längder.

Om sålunda de sakkunniga icke kunnat finna några som helst välgående betänkligheter mot dessa två väntade huvudlängder å kastved, bör det dock här liksom för småved anses tillåtet att efter avtal försälja kastved jämväl i andra längder. Likaså bör ved, som framställts av grenar, rötter, stubbar eller avfall, vara befriad från bestämmelser om viss längd, såväl för grövre ved som för småved.

Vad åter den i riksdagens skrivelse berörda mätningen av kastved i kubikmetermått beträffar, äro de sakkunniga övertygade om, att ett frångående av nu brukade famnmått icke inom rimlig tid kan genomdrivas på annan väg än genom lagstiftning. Visserligen skulle genom en förordning om viss vedlängd en mängd famnar med 6-kvarters samt vissa andra mindre vanliga längder försvinna, men säkerligen skulle t. ex. den mängd olika transportramar, som å järnvägarna användas i och för lastningen, allt fortfarande fyllas och kallas för järnvägsfamnar, varjämte de gamla famndimensionerna på 6 och 8 fot säkerligen skulle bibehållas. Man kan sålunda ingalunda hoppas, att de av justeringsverket krönta ramarna om 1, 2 och 4 kvadratmeter, ensamma skola vara tillräckliga att genomföra ensartad mätning i kubikmeter, detta desto mindre som endast en mycket ringa bråkdel av all saluhållen ved bliver mått i dylik ram.

Den ojämförligt mesta kastveden mätes nämligen fritt upplagd i trave modelst längdmått, varvid travens höjd och bredd samt vedmängden mätes, samt volymen uträknas genom multiplikation av yttermått.

De sakkunniga vilja därför på det livligaste tillstyrka lagstiftning om, att vid handel med kastved den mätta volymen ovillkorligen skall an-givas i kubikmeter. Såsom bevis för att de sakkunniga i denna fråga företråda en mycket utbredd opinion, må bl. a. anföras, att Svenska skogsvårdsföreningen, inför vilken det nuvarande oeffterrättliga tillstån-det framlagts i form av ett föredrag av en av de sakkunniga, i en reso-lution den 15 mars 1918 uttalat sig för en sådan reform, samt att Sveriges skogsägareförbund, vilket likaledes av de sakkunniga intresserats för frågan, i samråd med Svenska cellulosa-, pappersbruks-, trämasse- och trä-varuexportföreningarna i sina inmättningsregler för rundvirke (varav ett exemplar här bifogas som bilaga) förordat kubikmetern som enda mått-enhet för brännved. Ytterligare kan meddelas, att de flesta ordnade skogsförvaltningar genomfört kubikmetern som brännvedmått, men då det oaktat reformen ej allmänt kunnat genomföras, torde detta i icke ringa mån få tillskrivas motsånd från sådant håll, där man illojalt drager nytta av det nuvarande tillståndet på den vedköpande allmänhetens be-kostnad.

Övriga virkessortiment.

Ehuru den bristande enhetligheten vid virkesmätning varit mest känn-bar inom bränslemarknaden, finnes det dock en mångfald andra områden, där reformer otvivelaktigt äro önskvärda. De sakkunniga hava redan i sitt meromnämnda betänkande om virkesmätning berört ett flertal dy-lika fall, men vilja det oaktat ej underlåta, att i detta sammanhang åter upptaga en del hithörande spörsmål.

Vad då först mätning av rundvirke i s. k. fast mått beträffar, så fin-nas visserligen en del önskemål om förbättrad mätning jämväl för hit-hörande sortiment, men då dessa mätningar, som föga beröra den större allmänheten, i regel handhavas av de större och mera väl-organiserade skogsindustrierna eller stundom av direkt organiserade inmättningsföre-ningar, vilja de sakkunniga såsom sin mening uttala, att några lagstift-ningsåtgärder åtminstone för närvarande och i detta sammanhang icke kunna anses vara av nöden för sådant virke. De sortiment, som mätas i fast mått, äro speciellt sågtimmer samt tändsticksvirke och en del grövre specialsortiment samt på vissa håll jämväl pappersved. Mycket ofta användes för dylikt virke den engelska kubikfoten som enhet, vilket mått jämlikt kungl. kungörelsen den 31 december 1914 är rättsligt tillåten vid sidan av metermåtten.

Något annorlunda ställa sig förhållanden vid mätning i löst mått, efter vilken metod förutom kastved jämväl pappersved, props, stubb- och pinn-ved samt kolved och diverse småckrare långved mätes. Utöver vad tidigare sagts beträffande brännvedens mätning, må påpekas, att jämväl för övriga sortiment olagliga mått ingalunda äro sällsynta. Speciellt före-komma sådana vid det viktiga sortimentet pappersved, som i rätt stor ut-sträckning säljes per kubikfamn om $6 \times 6 \times 6$ fot = 216 kubikfot. Då avsikten nu är, att förbjuda famnmått inom vedhandeln, kan redan detta vara nog anledning att utsträcka samma förbud jämväl till pappersveden och andra till förbrukning inom landet använda sortiment. Ett än vik-

tigare motiv till ett sådant förbud ligger emellertid i den omständigheten, att en del massafabriker bedriva en illojal konkurrens på så sätt, att man alltefter som den egna fördelen kräver, stipulerar olika slags kubikfamnar, varigenom prisfluktuationer m. m. helt eller delvis fördöljes. Så hava de sakkunniga sig bekant, att samma köpare använda omväxlande svensk och engelsk kubikfamn, varav den sista är 8.2 procent större än den förra och på vissa håll mätes travens höjd och bredd i svenska fot, men vedlängden i danska fot, då en famn uppkommer, som är 5.7 procent större än den svenska. Ett flertal motiv tala sålunda för kubikmetermåttets genomförande jämväl för sådant virke och vilja de sakkunniga påpeka, att ett stort antal massafabriker redan nu enbart köpa sitt virke efter detta mått, som likaså förordas i förut nämnda mättningsregler. För övrigt småvirke med undantag av props torde redan nu kubikmetern ha stor användning, och kunna därför endast fördelar uppstå, om metersystemet överallt konsekvent genomföres.

Annorlunda ligger emellertid frågan beträffande propsen, som huvudsakligen exporteras på England och som därför kapas i hela och halva engelska fot samt merendels säljes per engelsk kubikfamn. För mätningen finnas numera i exporthamnarna anställda edsvurna propsmätare, vilkas mätning godtages av såväl köpare som säljare. Att under sådana omständigheter i lag föreskriva metermätning inom landet på ett dylikt exportsortiment kan enligt de sakkunnigas mening knappast vara något allmänt intresse och bör därför såväl detta som övriga förbrukning utom landet avsedda sortiment vara befriade från obligatorisk mätning i metermått. Med detta undantag för exportvirke vilja de sakkunniga emellertid livligt tillstyrka, att all mätning av virke i löst mått föreskrives skola ske efter metersystemet, detta oberoende av om det ovan gjorda förslaget om viss längd på kastveden kommer att godtagas eller icke.

Sammanfattning.

Såsom en sammanfattning av vad härovan anförts vilja de sakkunniga sålunda tillstyrka lagstiftning omfattande följande huvudpunkter.

1) Då virke, avsett för förbrukning inom landet, skall avlämnas eller mottagas efter mätning i löst mått, skall mängden angivas i kubikmeter. Avser leveransen travad och färdighuggen småved bör dock hektolitern utgöra måttenhet.

2) Om utförd mätning av brännved skett i s. k. stjälpmt mått, skall detta särskilt angivas, varför vid saknad av dylik uppgift, skall anses att veden varit travad.

3) Därest icke annorlunda avtalats, skall till bränsle färdighuggen småved hava en längd av $\frac{1}{4}$ meter samt kastved en längd utgörande hela mångfalder av $\frac{1}{4}$ meter. Detta stadgande om längd gäller icke ved, som framställts av grenar, rötter, stubbar eller avfallsvirke.

4) Behövligen ramar för mätning av $\frac{1}{4}$ meters småved i hektoliter böra få justeras samt möjligen också sådana givande 1 kubikmeter vid mätning av $\frac{3}{4}$ meters kastved. Förutom hektoliterram bör något enklare transportredskap i form av säck eller dylikt få godkännas som hektolitermått vid leverans av travad småved.

I och för realisation av befintliga lager samt spridande av kännedom om bestämmelserna i en eventuell förordning bör enligt de sakkunnigas mening i vad som stadgas om viss längd å brännved en övergångstid ej understigande tre år anses nödig, medan stadgandet om kubikmetermåtets användning utan olägenhet torde kunna träda i kraft efter avsevärt kortare tid.

På grund av de stora värmeekonomiska och därmed nationalekonomiska konsekvenser som standardisering av längden på småved kan tänkas medföra, vilja de sakkunniga hemställa, att förslaget om viss vedlängd underställes ingenjörsvetenskapsakademien eller andra specialister på detta område i och för yttrande.

Stockholm den 5 januari 1924.

HENRIK HESSELMAN.

WILH. EKMAN.

TOR JONSSON.

JOSEF ÖSTLIND.

Rob. Sköld.

Förslag

till

Kungl. förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen om mått och vikt den 9 oktober 1885.

§ 13.

1. — — —.
2. Därjämte må justeras för mätning av kol, koks, torv, sand, kalk och mineralier målkärl på 30, 20, 10 och 5 hektoliter samt för mätning av småved i stjälpst mått målkärl på 3, 2 och 1 kubikmeter.

§ 14.

1. — — —.
2. — — —.
3. — — —.
4. De i § 13 mom. 2 nämnda målkärlen skola vara förfärdigade av trä, järn eller metall och hava rätvinklig form med följande längd, bredd och höjd, nämligen:

	längd	bredd	höjd
de på 3 kubikmeter eller 30 hektoliter.....	2.50	1.00	1.20 meter
» » 2 » » 20 »	3.75	1.00	0.80 »
» » 2 » » 20 »	3.00	1.00	0.867 »
» » 2 » » 20 »	2.00	1.00	1.00 »
» » 1 » » 10 »	1.00	1.00	1.00 »
» » » » 5 »	1.00	1.00	0.5 »

De för mätning av småved avsedda målkärlen må även vara förfärdigade av bandjärn eller spjälor.

§ 16.

1. — — —.
2. På målkärl av metall skall genom tillverkarens försorg kärlets rymd fullständigt utsättas på en vid kärlväggen fästad metallplåt; och skall därvid iakttagas, att orden *kubikmeter*, *hektoliter* och *liter* anbringas utan förkortning, men för deciliter må nyttjas förkortningen *dl*.

§ 19.

1. För mätning av ved må justeras ramar med:

2.50 meters längd och 1.60 meters höjd, med en yta av 4	kvadratmeter
2.22 » » » 1.20 » » » » » »	2.664 »
2.00 » » » 1.00 » » » » » » » »	2.0 »
1.33 » » » 1.00 » » » » » » » »	1.33 »
1.00 » » » 1.00 » » » » » » » »	1.00 »
0.80 » » » 0.50 » » » » » » » »	0.40 »
0.93 » » » 0.43 » » » » » » » »	0.40 »

2. Ram skall vara förfärdigad av trä eller järn eller annan styv metall; den skall vara rätvinklig och i övrigt av sådan konstruktion, som blivit av mynt- och justeringsverket godkänd.

3. På ram skall genom tillverkarens försorg medelst inbränning å ramen densamma yttnehåll i kvadratmeter fullständigt utsättas.

§ 33.

2. malkärl av trä och rätvinkliga malkärl av metall:

a) — — —.

b) — — —.

c) av rätvinklig form a 30, 20, 10 och 5 hektoliter samt a 3, 2 och 1 kubikmeter:

kärlets längd, bredd eller höjd får ej med mer än 5 mm. skilja sig från rätta storleken.

§ 37.

Jämte de närmare föreskrifter, mynt- och justeringsverket meddelar angående sättet för justering av mätnings- och vägningsredskap, skall iakttagas, att undersökning av kubiska och rätvinkliga malkärls rymd sker medelst längdmått och av alla andra malkärls rymd medelst vatten.

§ 42.

Förvarings- eller transportkärl, som ej får sasom malkärl justeras eller nyttjas, må dock av justerare uppmätas och stämplas; skolande jämväl transportkärlets taravikt, ifall det begäres och lämpligen kan ske, av justerare bestämmas; allt under följande villkor:

1:o Kärlet skall hava för ändamålet tillräckligt stark konstruktion och oföränderlig form samt, om taravikten skall bestämmas, vara även i avseende å tyngden tillräckligt oföränderligt.

2:o Är kärlet avsett för torra varor, skall det rymma minst 1 hektoliter, och för våta varor minst 15 liter; dock att även mindre kärl må till stämpling godkännas, ifall det har tunnform och fasta bottnar.

§ 43.

1. Uppmätning av förvarings- och transportkärl skall ske medelst vatten eller, där så kan ske med nöjaktig säkerhet, medelst längdmått.

2. Rymden utsättes å kärl avsedda att rymma 1 kubikmeter och däröver i kubikmeter och hektoliter eller liter, samt å andra kärl i liter och deciliter.

3. — — —.

§ 44.

1. Justerare distriktets nummer samt årtal för stämplingen, ävensom de siffror och bokstäver, vilka angiva kärlets rymd eller taravikt, anbringas av justeraren, å träkärl medelst inbränning på kärlets utsida och å metallkärl genom att inslås å en på utsidan fastlödd plåt av bly eller annan metall.